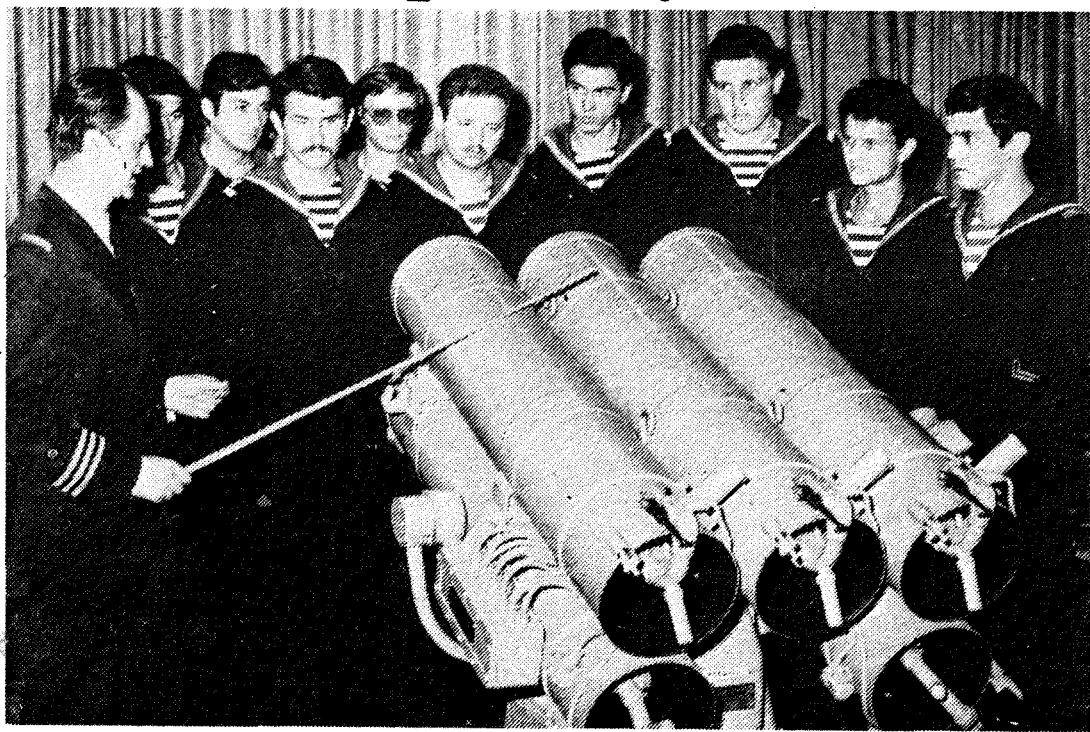

Mornarica praznuje

Pripadniki naše vojne mornarice, pomorstva in rečnega ladjevja praznujejo 10. septembra. Na ta dan se spominjajo vseh, ki so v dolgih stoletjih, odkar so se naši predniki naselili na obalah modrega Jadrana, darovali svoja življenja za našo svobodo. Še posebej ponosno se spominjajo vseh mornarjev, ki so padli v boju s fašističnimi in nacističnimi osvajalci.

Letos mineva dvainštirideset let od ustanovitve prvega mornariškega voda. V teh letih je naša družba vložila veliko naporov in denarja, da je postala naša vojna mornarica pomemben dejavnik pri zagotavljanju neodvisnosti in samostojnosti naše socialistične domovine.

Pomembno je tudi, da so vse naše ladje izdelane v domačih ladjedelnicah in da jih vodijo usposobljeni strokovnjaki, šolani v domačih akademijah in srednjih šolah. V prihodnji številki bomo objavili reportažo o življenju in delu mornarjev v enoti, ki ji poveljuje Marjan Pogačnik.

B. K.

Vratolomni poleti

V Celovcu je bila od 30. avgusta do 2. septembra velika letalska razstava in vsak dan tudi letalski akrobatski spored. V soboto in nedeljo se je na celovškem letališču zbralo več kot sto tisoč obiskovalcev, ki so uživali ob gledanju mojstrov in letalcev iz več evropskih držav in ZDA. V akrobatskem programu, ki je vsak dan trajal pet ur, so se predstavile skupine Les Porthos iz Francije, Karo-As iz Avstrije, Madžarska državna akrobatska askadrilja, Alpski orli iz Italije in eskadrilja akrobatov italijanskega vojnega letalstva »Frecce Tricolori«. Ta skupina je s svojim polurnim programom navdušila gledalce. Devet pilotov je počenjalo močnejše in nemogoče stvari, tako da so se gledalci spraševali, ali se da nekatere elemente programa sploh narediti.

Poleg letalskih akrobatskih skupin so se gledalcem predstavila tudi letala Spitfire, Kitty Hawk, Junkers 52 in znana štoriklja iz druge svetovne vojne. Od sodobnih vojaških letal pa je bil v Celovcu samo ameriški Thunderbolt II A 10, znan tudi kot »ubijalec tankov«. Pred prireditvijo so organizatorji napovedovali prihod mira-

Posebna paša za oči pa je bil v soboto dvakratni pristanek in vzlet francoskega nadzvočnega potniškega letala Concorde.

ga, F-16 falcon, harrier in še nekaterih drugih. Toda za njihov prilet bi bila potrebna velika finančna sredstva, zato so se jim rajši odpovedali. Gledalci pa so lahko videli še šolska in trenažna letala Hawker-Hunter MK IV, Hawker-Siddeley GNAT T

MK 1, Aermacchi MB 339A/PAN, Pitts S 2A, Dimona, Morane 317, CAP 10B, ZLIN in druge.

Za številne obiskovalce iz naše države pa je bilo majhno razočaranje, ker ni bilo nobenega našega letala. Kot smo izvedeli, so organizatorji prosili, naj bi prileteli v Celovec letali Orel in Galeb-4, toda kot kaže, je prošnja ostala v enem od številnih predalov naše administracije.

B. K.

Zbor zasavskih in savinjskih aktivistov

Zbora zasavskih in savinjskih aktivistov na Mrzlici se je v lepem nedeljskem dnevu udeležilo kar dva tisoč ljudi. Med gosti so bili tudi Mitja Ribičič, Marjan Orožen, Miloš Prosenč, Emil Štern, Martin Mlinar in drugi. To, že tradicionalno srečanje, je letos popestril kulturni program zagorskih navdušencev pod vodstvom Nandeta Razborška, pa godbeniki delavske pihalne godbe, pevski zbor »Loški glas« in recitatorji.

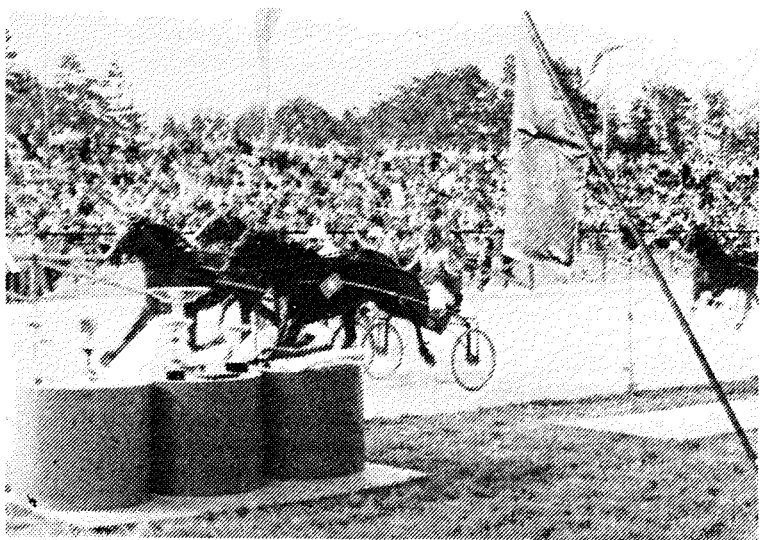
Zbranim nekdanjim aktivistom Osvobodilne fronte in vsem, ki se danes vključujejo v skupno fronto Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, pa je spregovoril sekretar republiške konference SZDL Slovenije Geza Bačič. V govoru je spomnil na Kidričeve besede iz vojnih dni, da veljamo le toliko, kolikor smo povezani z ljudskimi množicami, se od njih učimo in jih učimo. Prav tako je spomnil na dragocen Kardeljev prispevek za konkretnejše delovanje socialistične zveze, za njeno odprtost do pobud in ustvarjalnosti, za demokratično reševanje problemov in sekijsko delo. Bačič je dodal, da iz izkušenj OF kakor tudi iz zapletenih družbenih in gospodarskih razmer izhaja potreba po učinkovitejšem delovanju družbenopolitičnih organizacij, še zlasti socialistične zveze. Kljub napredku in določenim uspehom, je dejal govornik, z delovanjem SZDL še ne moremo biti zadovoljni. Zato je potreben širši krog aktivistov, več odločnega boja za stabilizacijo in samoupravljanje.

To pomeni hkrati tudi krepitev ljudskofrontnega gibanja v smislu izročil OF in krepitev družbene vloge SZDL.

Pokal maršala Tita v Vojvodino

Minula nedelja je bila v znamenju ene največjih konjeniskih prireditev pri nas, saj je na hipodromu Brdo pri Kranju pred približno 15.000 gledalci nastopila najboljša jugoslovanska kasaška elita, ki se je pomerila za memorial maršala Tita. Po uvodnem koncertu pihalnega orkestra jeseniških železarjev je zbrani množici in nastopajočim spregovoril predsednik predsedstva gorenjskih občin Boris Šetina. Med pomembnimi predstavniki družbenopolitičnega življenja je bil tudi Ivan Maček-Matija, sicer predsednik častnega odbora.

Letošnja dirka za memorial maršala Tita je bila že četrta po vrsti. Zmagovalec letošnje dirke je Auro z Albom Tumbasom iz Vojvodine. Druga je dosedanja trikratna zmagovalka Fegrina z Alojzom Slavičem iz Slovenije in tretja Lima II z Dušanom Jurešem, prav tako iz Slove-

nije. Dva nova rekorda, odlična organizacija in petnajst tisoč gledalcev so bile paglavitne značilnosti te konjeniske prireditve pri nas.

Gledalci so si lahko ogledali tudi plemensko čredo kobilarne Brdo, plemenska žrebca Davosa in Wellerja, konjeniški klub Krumperk pa je pripravil propagandni nastop v preskakovanju ovir in prikaz dresure. Po prireditvi smo se pogovarjali z zmagovalcem Albom Tumbasom. Zapis objavljamo na 16. strani.

Jože Čurin

Elkroj

KO REČEM HLAČE,
MISLIM NA ELKROJ

Kolesarski klub Nova Gorica pripravlja 16. septembra »Kolesarski maraton 9. korpusa«. Pokroviteljstvo nad to prireditvijo je prevzel republiški odbor ZZB NOV Slovenije. Start bo ob 8.30, tekmovalci pa bodo vozili sto štirideset ali pa štirideset kilometrov. Kakor lani se bo na pot podala tudi patrolja nekdanjih borcev NOV.

Vabljeni!

Mednemško zbliževanje

Na izbiri so dokazi iz vsakdanjega življenja in dogajanja znotraj obeh blokov o tem, da so – verjetno dokončno – minili časi, ko sta vodilni blokovski sili lahko držali svoje »zaveznike« na vajetih in njihove postopke povsem podrejali svojim hotenjem. Vemo, koliko težav je imel poprejšnji predsednik Carter pri namenu, da vpelje popolno blokado Sovjetske zveze za kazni, ker je šla s svojo vojsko v Afganistan. Naj je še tako grozil in se jezil, zahodna Nemčija – so sprejele vablivo sovjetsko ponudbo o sodelovanju pri gradnji plinovoda iz Sibirije.

Nekaj podobnega se dogaja celo v vzhodnem taboru, ki je vsaj do nedavna slovel kot dosti bolj discipliniran in naravn po kolesnicah sovjetske zunanje politike. Toda ko Sovjetska zveza sklone bojkotirati – po načelu milo za drago – olimpijske igre v Los Angelesu, se Romunija uspešno upre vsem pritiskom in, meni nič tebi nič, prebije blokado olimpijskih iger. Za to je bila poplačna z mnogimi kolajnami svojih športnikov.

Toda, dosti bolj pomembna kot romunska udeležba na olimpijskih igrah, je politika postopnega zbliževanja z zahodom, ki jo vztrajno, postopno, vendar vsem na oči izvaja vzhodna Nemčija. Cilj tega zbliževanja pa so odnosi z zahodno Nemčijo. Ta politika, katere nosilec je vzhodnonemški voditelj Honecker sam, se bliža svojemu vrhuncu z njegovim uradnim obiskom v Bonnu, ki ga – po nekajkratnih odpovedih – pričakujejo še to jesen. Ta obisk so že vnaprej ocenili za

najpomembnejšo potezo zbliževanja med Nemčijama v vsem povojnem času.

Honeckerjev obisk nikakor ne bo nekaj nenadnega. Vse od leta 1972, ki je nekako sklenili obdobje izredno napetih in slabih odnosov med nemškima državama, je zaznati pojave postopnega rahljanja nasprotij in prva znamenja približevanja. Toda hitrejši napredek v izboljševanju odnosov so zaustavili neugodni zunanji pojavi, kot so bila povečana ameriško sovjetska trenja, pospešena oboroževalna tekma in zlasti invazija Afganistana, ki je pretrgala še tisto malo vezi, ki so se v obdobju popuščanja spletile med Moskvo in Washingtonom. Zraven vsega je še poljska kriza leta 1980 prispevala svoj običuten delež k zaostrovanju odnosov med vzhodom in zahodom, kar je seveda zavrla politiko zbliževanja med Berlinom in Bonnom.

Vrhunec negativnih procesov, ki so še bolj povišali jez med vzhodom in zahodom – pa s tem tudi med nemškima državama – je pomenila namestitev ameriških pershingov na ozemlju zahodne Nemčije in – kajpada kot odgovor na ta korak – namestitev sovjetskih SS 20 na ozemlju vzhodne Nemčije.

Vendar, kakor se čudno sliši so prav te rakete – na eni strani ameriške, na drugi sovjetske – imele svoj psihološki in s tem tudi politični učinek na nemški narod kot celoto. Oboji Nemci, zahodni in vzhodni, so morali spoznati, v kako absurdno situacijo jih je postavila blokavska politika: vsiljene so jim tuje rakete, da

nemški narod v morebitni omejeni evropski atomski vojni pobije sam sebe – za čigavo korist. Za korist ene in druge blokavske sile! Zahodna in vzhodna Nemčija sta sicer sprejeli vsiljene rakete, toda te rakete niso mogle zatreti namena o zbližanju, nasprotno, kaže, da so jih le še spodbudile in pospešile. Prvi dokaz temu je bilo tako rekoč demonstrativno srečanje voditeljev obeh držav, Kohla in Honeckerja, na pogrebu sovjetskega voditelja Andropova v Moskvi. Od tedaj se obiski med državama na raznih ravneh pospešeno izmenjujejo. Celotno zadrti desničar, bavarski politični močec Franz Joseph Strauss je obiskal vzhodno Nemčijo, Zahodnonemška vlada je radodarno odprla svojo državno mošnjo in dodelila vzhodni Nemčiji nekaj milijard mark posojil, na veliko jezo in hudo zamer Moskve. Toda, saj tudi vam posoja bonska vlada, še več kot nam, so odgovorili v Berlinu.

Očitno je, da vse tisto, kar počenja že nekaj časa vzhodnonemška vlada – kaže pa, da gre za dolgoročno politiko splošnega zbliževanja in povezovanja z zahodno Nemčijo, ne vzbuja navdušenja v Moskvi. Nasprotno, kritike, ki prihajajo iz Moskve na račun take politike Honeckerja, so vse ostrejšje. Toda teoretično glasilo instituta za mednarodno delavsko gibanje »Horizont«, ki pravijo zanj, da dostikrat izraža stališča zunanjega ministrstva vzhodnonemške vlade, je poudarilo, da se mora vsaka partija učiti na svojih izkušnjah in samostojno odločati.

Drago Košmrlj

Štirideset let od zasedanja v Gojačah

V Gojačah v ajdovski občini bo v nedeljo, 16. septembra, ob 15. uri proslava ob 40-letnici prvega zasedanja odposlancev okrožnega narodnoosvobodilnega odbora za srednjo Primorsko. Slavnostni govornik na proslavi bo Julij Beltram, ki se je zgodovinskega zasedanja pred 40 leti v Gojačah udeležil kot predstavnik izvršnega odbora OF slovenskega naroda. Proslavo prireja krajevna konferenca SZDL Gojače in občinska konferenca SZDL Ajdovščina. Na slovesnosti bodo tudi predstavniki vseh primorskih občin in gostje iz zamejstva.

Zasedanje v Gojačah je bilo zelo pomembno za nadaljnji razvoj narodnoosvobodilnega boja na Primorskem ter za krepitev ljudske oblasti na tem območju. Potekalo je v nekdanji gojaški šoli in je bilo tudi nekakšen zaključek volitev v narodnoosvobodilne odbore, ki jih je predsedstvo SNOS razpisalo 1. marca 1944. Volitve naj bi na vsem slovenskem osvobojenem ozemlju tedaj potekale od 25. marca do 30. aprila. Na Primorskem, kjer je od 11. do 22. aprila divjala sovražna ofenziva, volitev ni bilo mogoče organizirati. Zato je pokrajinski odbor OF za Primorsko ponovno razpisal volitve krajevnih narodnoosvobodilnih odborov in odposlancev v okrajne narodnoosvobodilne skupščine. Te naj bi potekale od 15. maja do 15. junija.

Volitve so se na osrednjem Primorskem začele z zamudo, šele sredi junija 1944. Petnajstega junija so volili v kraju Zavino, 24. junija v Podragi, 25. junija na Gočah, Erzelju, Brjah, v Ozeljanu, Šmihelu, na Visokem, v Oseku, na Vitovljah in v Uzičah. Zaradi nenehnih nemških akcij, zlasti na Krasu, so se volitve zavlekle v jesen. Tako so do konca oktobra od predvidenih 186 izvolili 127 krajevnih narodnoosvobodilnih odborov. Volitev niso opravili v goriškem in trziškem (Monfalcone) okraju.

Volitve so bile tajne. Vdile so jih volilne komisije. Volilno pravico so imeli vsi nad 18 let stari prebivalci, ki niso

bili okupatorjevi sodelavci. Ob volitvah je vladalo veliko navdušenje. Spremljali so jih številni mitingi in zborovanja. Največje je bilo 31. julija 1944 v Šmarjah na Vipavskem. Zborovanja so bila zelo pomembna za volilno kampanjo. Na njih so obravnavali pomen volitev in pojasnjevali sporazum med NKOJ in jugoslovansko begunsko vlado.

V slovenskem Primorju pa so imele volitve še eno razsežnost. Primorci so z množično udeležbo na volitvah – v srednjeprimorskem okrožju je bila kar 96-odstotna – potrdili, da z vsem srcem podpirajo sklepa vrhovnega plenuma OF slovenskega naroda in drugega zasedanja AVNOJ o priključitvi slovenskega Primorja k Sloveniji in Jugoslaviji. Zato so bile volitve hkrati tudi nekakšen plebiscit za Titovo Jugoslavijo.

Po izvolitvi krajevnih narodnoosvobodilnih odborov so se septembra sestale okrajne narodnoosvobodilne skupščine. Ajdovska je zasedala 9. septembra na Brjah, mirenska 10. septembra v Mirnu, vipavska 11. septembra na Erzelju in komenska 13. septembra v Škrbini. Kljub pripravam se ni mogla sestati okrajna narodnoosvobodilna skupščina za Sežano. Prav tako ni bilo skupščine za Gorico in Tržič (Monfalcone).

Četrtega oktobra 1944 se je nato v Gojačah sestala na prvi seji še okrožna narodnoosvobodilna skupščina za srednjeprimorsko okrožje. Zaradi naglice in posebnih razmer volitev odposlancev ni bilo mogoče organizirati, zato so jih izbrali kar iz odposlancev, voljenih za okrajne skupščine. Okrožne skupščine se je udeležilo 163 odposlancev od 264 vabljenih. Na zasedanje sta prišla tudi Julij Beltram-Janko kot predstavnik IO OF slovenskega naroda in Franc Kimovec-Žiga kot predstavnik pokrajinskega odbora OF in pokrajinskega komiteja KPS. Na zasedanju so bili še predstavniki narodnoosvobodilne vojske, duhovščine in narodnega sodstva.

Na skupščini, ki jo je vodil Srečko Čebren-Zdravko, so izvolili izvršni odbor. Za predsednika so izbrali Mirka Pirca-Slavka, ki so ga nato četniki spomladi 1945. leta zverinsko ubili, za tajnika pa Bogomila Vižintina. Izvršni odbor je štel 16 članov. Med njimi sta bila tudi dva predstavnika italijanske manjšine – dr. Grion iz Gorice in Romano Fumis iz Ronk. Izvolili so tudi sodnike okrožnega in okrajnih narodnih sodišč. Za predsednika okrožnega narodnega sodišča so izvolili Albina Godino, pravnika iz Trsta.

Odposlanci so na tem zgodovinskem zasedanju pred 40 leti največ pozornosti namenili nalogam in delovnemu programu skupščine in njenega izvršnega odbora. V referatu Nika Pogačarja, člana okrožnega odbora OF za srednjo Primorsko, ter kasneje v razpravi so poudarili, da bo treba zaradi bližnjega konca vojne začeti priprave na prevzem oblasti na vsem ozemlju po osvoboditvi in na obnovo domovine. Posebnih sklepov na skupščini zaradi bližine okupatorja niso sprejeli. Zasedanje so morali celo predčasno končati, saj so bili Nemci že zelo blizu. Zato je skupščina pooblastila okrožni izvršni odbor (ta se je nato sestel 21. oktobra), naj izda vse potrebne sklepe in odloke glede stališč in zahtev iz referata in razprave.

Skupščina pa je sprejela resolucijo, v kateri so odposlanci slovesno obljubili, da bodo zastavili vse sile – in če bo treba tudi življenja – za varovanje dotedanjih pridobitev NOB, da bodo varovali pravice narodnoosvobodilnih odborov kot nosilcev oblasti, da bodo pomagali narodnoosvobodilni vojski in prizadetemu civilnemu prebivalstvu ter da bodo neizprosni proti vsakemu, ki bi si drznil rušiti narodno enotnost, bojevitost in pripadnost k Jugoslaviji. »Ni je sile, ki bi nas mogla še kdaj ločiti od naše skupne domovine Jugoslavije,« so zapisali pred 40. leti.

Vaščani Gojač vabijo na proslavo v nedeljo, 16. septembra, vse Primorce, zamejske Slovence in vse druge prebivalce naše republike.

Branko Soban

Zbor planincev pri Miklavžu na Gorjancih

Praznik vseh, ne samo planincev

Slovenski ljubitelji gora se bodo v nedeljo, 9. septembra, že šestnajstič zbrali na dnevu planincev, ki bo letos pri Miklavžu na Gorjancih. Organizator tega velikega zbora je planinsko društvo Novo mesto, ki letos praznuje sedemdeseto obletnico ustanovitve, pokrovitelj pa tovarna zdravil Krka.

Namen zbora planincev pri Miklavžu na Gorjancih je dvojen. Slovesno bodo praznovali visoko obletnico ustanovitve planinskega društva v Novem mestu, predvsem pa naj bi tako poskušali prispevati k oži-

vitvi planinstva na Dolenjskem in v Beli krajini. Podatki namreč kažejo, da je v tem delu Slovenije samo 1,6 odstotka prebivalcev včlanjenih v planinski organizaciji, medtem ko je v drugih delih včlanjenih 6 odstotkov ljudi. Seveda so tudi občine, v katerih je tudi dvajset odstotkov prebivalcev članov planinskih društev. To so Jesenice, Ravne na Koroškem in še nekatera druga industrijska središča. V slovenski planinski organizaciji se zavedajo, da na Dolenjskem in v Beli krajini tako velik odstotek ne bo mo-

žen, prizadevajo pa si, da bi ga dvignili na raven drugih krajev v naši republiki.

Proslava ob dnevu planincev se bo začela ob 11.30 na košenicah pred počitniškim domom IMV pri Miklavžu, slavnostni govornik pa bo predsednik republiške konference SZDL Franc Šetinc. Nato bo kulturni program, v katerem bodo sodelovali Šentjernejski oktet, folklorna skupina Kres, recitatorji, godba in drugi. Program bo krajši, kakor so bili dosedanja, da bodo imeli planinci več časa za izlete

na Trdinov vrh, Gospodično in pa v okolico samega Miklavža.

Planinci iz Ljubljane, Notranjske, Primorske in Gorenjske bodo lahko odšli na proslavo s potniškim vlakom, ki odpelje iz Ljubljane ob sedmi uri zjutraj. Iz Novega mesta, to je železniške postaje Kandija, bo organiziran krožni promet do vasi Gabrje, od koder je do Miklavža še uro in 45 minut zmerne hoje. Iz Novega mesta bo odpeljal vlak proti Ljubljani ob 17.35. Organizator bo med tovariškim srečanjem vsakih nekaj minut obveščal planince, kdaj morajo oditi proti dolini, da bi pravočasno prišli na ta vlak. Planinci s Stajerske bodo prišli v Novo mesto s posebnim vlakom in se ravno ta-

ko z avtobusi odpeljali v Gabrje. Kdor pa se bo pripeljal s posebnim avtobusom, bo moral izstopiti v Gabrju in od tam naprej peš k Miklavžu, ali pa bo izstopil v dolini Pendrijeveke, od koder je še ura in petnajst minut hoda do prireditvenega prostora.

Poleg dohoda iz Gabrja in Pendrijeveke pa so planincem na voljo tudi številne peš poti iz Novega mesta, Velikega Cerovca, prevala Vahta, Otočca, Pleterjeve, kote 1002 in več smeri iz Kostanjevice, vendar je od tam pot daljša kakor šest ur. Organizatorji zagotavljajo, da bodo vse peš poti do prireditvenega prostora dobro označene.

Vse pa kaže, da proslava pri Miklavžu ne bo samo slovenska, ampak bo pro-

slava planincev dveh republik. Svoj prihod napovedujejo tudi številni planinci iz sosednje Hrvaške, predvsem iz Zagreba, Karlovca in Reke. Tako bo srečanje pri Miklavžu tudi priložnost, da se planinci iz obeh republik in širša javnost še bolj seznani s splošnim območjem Gorjancev, ki so ga ustanovile občine iz Slovenije in Hrvaške.

Slovenski planinci bodo lahko vrnili obisk hrvaškimi že prihodnjo soboto in nedeljo, ko bo na Medvednici zlet planincev Jugoslavije, na katerem bodo slovesno praznovali tudi stodeseto obletnico planinske organizacije na Hrvaškem.

Bojan Kuntarič

Urugvaj na pragu demokracije ali »demokracije«?

Sedanost laže razumemo, če vemo, kaj se je dogajalo v preteklosti. Seveda ta ugotovitev velja tudi za urugvajsko notranjepolitično prizorišče, in zato bomo morali na začetku nekoliko pobrskati po zgodovini, če želimo popolneje oceniti, kaj se v Urugvaju dogaja danes. Vrniti se moramo v leto 1825, ko se je pod vodstvom Juana Antonia Lavalleja začela vstaja urugvajskih gavčev proti brazilski okupaciji nekdanje province Banda Oriental del Rio Uruguay. Minila so tri leta, v katerih je bila brazilska vojska na tem ozemlju dobesedno zdesetkana, dokler nista Brazilija in Argentina, ob posredovanju Britancev, priznali Urugvaj za neodvisno državo. Toda zaradi razprtij med konservativci in liberalci je v Urugvaju že čez nekaj let izbruhnila državljanska vojna, ki se je končala leta 1872, ko so nasprotniki vendarle sedli za pogajalsko mizo in se dogovorili, da bodo v državi uvedli dvostrankarski sistem vladavine. Skoraj celo stoletje je imela potem stranka Colorado, ki ima svoje privržence med konservativnimi silami družbe in predstavniki kapitala, glavno besedo v izvršilnih organih oblasti, medtem ko je nacionalistični stranki Blanco, ki je priljubljena med najširšimi ljudskimi množicami na podeželju, uspelo zmagati samo na volitvah leta 1958 in leta 1962.

Toda delitev oblasti med dvema tradicionalnima meščanskima strankama je bila uspešna toliko časa, dokler niso prišli na površje problemi, ki so bili posledica neustreznih strukture urugvajskega gospodarstva in neenakomerne razdelitve sadov skupnega dela med vse sloje urugvajске družbe. Skratka, ko se je pokazala potreba po korenitejših gospodarskih in družbenih reformah, so privilegirani razredi temu nasprotovali, po drugi strani pa so se začeli med množicami delavcev in kmetov vrstiti izbruhi socialnega nezadovoljstva, kar je vse skupaj pripeljalo do nastanka mestne gverile ob koncu šestdesetih let. Takrat se je v urugvajске notranjepolitične dogodke vmešala vojska, ki je s krvavim nasiljem obracunala s tupamarosi in uspela že ob koncu leta 1972 ustvariti »red in mir« v državi. Toda ko so se urugvajski generali, s posebnimi pooblastili po razglasitvi izrednega stanja, že močno približali predsedniški palači, jim je bilo treba storiti samo še korak, da bi vso oblast tu-

di »uradno« prevzeli v svoje roke. To se je zgodilo 27. junija leta 1973, ko so z državnim udarom nasilno prekinili stoletno obdobje ustavnih parlamentarnih tradicij in uvedli režim desničarske vojaške diktature.

Po že preskušenem receptu številnih latinskoameriških pučistov je vojska prepovedala delovanje političnih strank, vključno s Široko fronto levice (Frente Amplio), v katero so se, zaradi skupnega nastopa na volitvah leta 1971, združile socialistična, komunistična in krščansko-demokratska stranka ter poleg liberalcev iz vrst strank Colorado in Blanco še predstavniki nekaterih manjših levičarskih političnih skupin. Hkrati je bila razpuščena tudi močna zveza sindikatov, ki je imela okoli 400 tisoč članov, uvedena je bila stroga cenzura tiska, državljane pa so razdelili na tri kategorije. V kategoriji A so bili tisti državljani, ki so imeli vse pravice – v državi sicer omejenih svobod in v materialnih možnostih. V kategorijo B so uvrstili

državljane, ki so jim odvzeli osnovne državljanske pravice in za katere so oblasti ukazale stalni nadzor. V tretji kategoriji pa so Urugvajci, ki so jih generali kot politične zapornike nagneti v ječe, kjer morajo prenašati vse mogoče telesne in duševne muke. Toda tudi ladja generalov je nasledla na iste čeri kot ladja meščanskih civilnih politikov. Samozvanim »rešiteljem demokracije« ni uspelo zaveziti inflacije, zmanjšati brezposelnosti in zaustaviti naraščanja življenjskih stroškov. Še več: pod njihovo taktirko se je Urugvaj uvrstil med najbolj zadolžene države – preračunano na prebivalca. Dovolili so še večji prodor tujega kapitala v šibko domačo industrijsko proizvodnjo. To je imelo za posledico vrsto stečajev zasebnih urugvajskih podjetij, še naprej pa je ostal razvoj celotnega gospodarstva odvisen predvsem od izvoza mesa in volne ter njenih cen na svetovnem tržišču. Tako se je med množicami, kljub skrajno represivnemu vojaško-policijskemu aparatu, še bolj povečalo ne-

zadovoljstvo zaradi političnih, socialnih in gospodarskih razmer v državi. Vojaški režim je začel premišljati, kako bi se lahko »častno« umaknil v zakulisje političnega sistema – vendar tako, da bi lahko od tam še naprej vodili državo, medtem ko bi bili »grešni kozel« civilni politiki, ki bi bili samo formalno na oblasti. Na pomoč so poklicali skupino pravnikov in ji zaupali nalogo, da pripravi osnutek nove ustave, s katero bi lahko v praksi uresničili ta cilj. Toda ustavni referendum, ki so ga izvedli pred nekaj leti, se je pokazal za račun brez krčmarja. Prepričljiva večina Urugvajcev se je namreč izrekla proti takšni »prikrojitvi« ustave in zahtevala, da se v deželo vrne neta demokracija in svoboda. Skoraj pol leta je potem za zaprtimi vrati potekal boj med generali, ki so zagovarjali »postopen in skrbno nadzorovan« proces vrnitve vojakov v vojašnice ter med tistimi skrajno desničarskimi politiki v uniformah, ki so se še naprej zavzemali za izvajanje »politike trde roke«. To, vse prej kot »zmeren soočanje mnenj« v vrhovih vojaške hierarhije, se je končalo tako, da so predčasno upokojili nekatere predstavnike profašističnega krila v urugvajski armadi, ki so v vladajoči hunti zasedali visoke položaje. Vendar, nareb bi sodili, če bi mislili, da se je že s tem dejansko začel proces tako imenovanega demokratičnega odpiranja urugvajске družbe. Se, ko je politično-sindikalna opozicija organizirala protestne dneve proti vojaški diktaturi in so minulo leto množični protesti Urugvajcev pokazali prepada, ki zeva med ljudstvom in vojaškimi oblastmi, so bili generali prisiljeni izdelati natančen urnik prenosa oblasti z vojaških na demokracijo izvoljenih civilnih institucij.

Lani se je politični dialog med predstavniki vojaške

hunte in predstavniki takrat še vedno uradno prepovedanih opozicijskih strank končal že po nekaj tednih, saj je bilo očitno, da skušajo generali izsiliti zase vlogo »razsodnikov« tudi za čas, ko naj bi za krmilo države spet prišli civilni politiki. Pri tem so mislili predvsem na varnost.

Potem je vojaški režim na začetku letošnjega leta delno uresničil obljubo, da bo postopno izpustil iz zaporov tiste politične kaznjence, ki so že odsedeli več kot polovico zaporne kazni in ki niso bili obsojeni zaradi umorov. Tako je bil najprej na prostosti vodja prepovedane komunistične partije Jose Luis Masera, marca pa so po osmih letih spustili iz zapore še voditelja Široke fronte Libera Seregñija. Toda vse to je bil samo del spretno zrežirane igre generalov. »Skrajnim« političnim silam, kamor uvrščajo komuniste ter druge manjše levičarske in skrajno levičarske skupine, je tudi po nedavni obnovi javnega delovanja političnih strank, prepovedano delovati, medtem ko Seregñiju niso vrnili državljanskih in političnih pravic – in torej ne more biti predsedniški kandidat na volitvah, ki so jih napovedali za 25. novembra letos. Še posebej očitna pa je ta igra generalov, ko gre za voditelja nacionalistične stranke Blanco, karizmatičnega Wilsona Ferreira Aldunateja. Zaprli so ga pred več kot dvema mesecema, ko se je iz izgnanstva vrnil v domovino. Tako njegova stranka kot tudi Frente Amplio sta namreč zavrnili sodelovanje v političnem dialogu, dokler njunih voditeljev ne izpustijo, oziroma »rehabilitirajo« vojaški hunti pa je bilo potem, samo z delom opozicije, toliko laže skleniti sporazum o prenosu oblasti, ki naj bi ga dokončno uresničili 1. marca prihodnje leto. Ob tem ne gre prezreti dejstva, da javnost o vsebini tega

pred kratkim sprejetega sporazuma, ni zvedela skoraj ničesar in da se z njim generali bržkone niso kar tako odrekli vsaj posredni delitvi oblasti s civilnimi politiki. Zdelo se je tudi, da je tako zmagovalec novembrskih volitev že vnaprej znan, ker kandidati Meščanske unije (Union Civica), liberalne stranke in še nekaterih manjših strank še zdaleč ne bi bili enakovrni tekmeči Juliu Sanguinettiju, ki se kot voditelj desnosredinske stranke Colorado poteguje za predsedniški položaj.

Toda samo nekaj dni pred iztekom roka za prijavo predsedniških kandidatov, je bila na konvenciji nacionalistične stranke Blanco sprejeta odločitev, da bodo sprejeli predlog Wilsona Ferreira o umiku njegove kandidature. Za novega predsedniškega kandidata te stranke političnega centra so imenovali 43-letnega odvjetnika Alberta Zumarana. Do podobne »zamenjave« kandidatov naj bi menda prišlo tudi v vrstah Široke fronte, kjer naj bi Seregñija na volilnih seznamih zamenjal Hugo Battalla. Vse to pa pomeni, da bosta na volitvah vendarle sodelovali politični stranki, ki naj bi imeli podporo približno polovico urugvajskih volilcev, čeprav je res, da v Frente Amplio ni več prepovedanih marksističnih strank. Tako smo priča nekoliko nepričakovanemu razvoju dogodkov, ki utegne generalom pomešati račune, še posebej zato, ker novi predsedniški kandidat stranke Blanco že napoveduje, da bo v primeru zmage na volitvah čimprej objavil splošnopomilostitev za politične zapornike in za leto 1985 razpisal nove volitve. In kdo naj bi bil takrat predsedniški kandidat stranke Blanco, če ne karizmatični Wilson Ferreira Aldunate...?

Dušan Berne

Morilec ni dovolj sumljiv

Zahodnonemško pravosodje se obotavlja raziskati umor voditelja KP Nemčije Ernsta Thälmann

Zahodnonemški tožilec Heinrich Hannover se upravičeno pritožuje čez pravosodje v svoji državi. Gre za preiskavo o umoru, ki se je zgodil že zdavnaj, v času, s katerim ima zahodnonemško pravosodje vedno težave. Avgusta letos je minilo natančno 40 let, ko so pristaniškega delavca Ernsta Thälmann, prijatelji so mu pravili kar Teddy, ubili v koncentracijskem taborišču Buchenwald.

Na oni strani, tako pravijo v ZR Nemčiji, »na oni strani«, to je v DR Nemčiji, se imenujejo po sekretarju KP Nemčije Ernstu Thälmannu ulice in trgi, šole, kombinati in tovarne, čez dve leti pa bodo slavili tudi 100. rojstni dan predsednika KP Nemčije. Če bo o zločinu nad njim, o umoru kdaj dokončno razpravljalo neko zahodnonemško sodišče, je vse manj verjetno.

V Geldernu, majhnem katoliškem mestecu v Spodnjem Porenju živi 73-letni upokojenec Wolfgang Otto. Tisti, ki ga poznajo, pravijo, da je zgovoren ostareli mož in da so sosedje in rojaki verjetno že pozabili, zakaj je moral že pred dobrimi dvajsetimi leti v pokoj. Tedaj je bil učitelj na osnovni šoli Sankt Michael. Toda še prej, v času nacionalsocializma v Nemčiji pa je bil pripadnik SS, pri čemer je bila njegova zadnja stopnja Oberscharführer. Vse od začetka vojne dalje je bil član nacistične uprave v koncentracijskem taborišču Buchenwald nad Weimarjem. Kot unterführer je bil mogočen mož, »Spieß«, kot so jim pravili v nemški vojski (pisar) in zapisnikar pri »eksekucijski skupini 99«.

V tako imenovani »konjušnici« v Buchenwaldu je njegova eksekucijska skupina pobila šeststo internirancev s strelom v tilnik, med njimi več kakor 8000 sovjetskih vojni ujetnikov. Zaradi svoje pripadnosti k osebju tega zloglasnega koncentracijskega taborišča je bil Wolfgang Otto pred afriškimi vojaškimi sodiščem obsojen na 20 let zapore, vendar je odsedel samo eno tretjino kazni. Ali sodi ta človek med morilce Ernsta Thälmann, se sprašujejo v ZR Nemčiji? Najpomembnejša priča in obenem edina priča, ki je po svoji izjavi opazovala usmrti-

tev predsednika KP Nemčije Ersta Thälmann, je že mrtva. To je bil Marijan Zgoda, človek, ki je o sebi pravil, da ni niti Poljak, kaj šele Nemec. Ob začetku vojne je bil v poljski armadi, v Buchenwald pa je prišel zato, ker so ga zalotili pri poslušanju »tuje radijske postaje«. Kot tujec, begunec brez domovine, je Zgoda od osvoboditve pa do leta 1967 živel v ZR Nemčiji. Trikrat so ga v enem letu klicali za pričo, nato je bivšega esesovca obremenil tako, kakor je treba. V Buchenwaldu je bil Zgoda član krematorijskega oddelka, prenašal je trupla do peči. V ZR Nemčiji zdaj posebej poudarjajo, da je bila to »služba«, ki je dajala inter-

Pred 40 leti so dolgoletnega predsednika KP Nemčije, pristaniškega delavca Ernsta Thälmann zavrženo umorili v koncentracijskem taborišču Buchenwald. Dve leti pred svojim 100. rojstnim dnevom Thälmann še terja pravico pri zahodnonemškem pravosodju.

nirancem kar precejšnje možnosti, da bodo preživel, to je dočakali zlom nacizma in konec vojne.

Interes zahodnonemškega pravosodja, da bi razsvetlilo umor Ernsta Thälmann, če že ne bi izpeljalo sonjenja, je bil že od vsega začetka zelo majhen. Zahodnonemški tožilci se v tej zvezi sami ne bi nikoli

zganili. Celo prvo zaslišanje Marijana Zgode, ko še nista bili ustanovljeni nemški državi, se je znašlo v arhivih tožilstva v Weimarju, ZR Nemčija pa ni nikoli povpraševala po njem. Oba voditelja enotne socialistične partije Nemčije Wilhelm Pieck in Otto Grothewohla sta zahevala od pravosodja DR Nemčije, da raziše primer in poišče krivce. Tako je iz DR Nemčije prišel prvi namig o Marijanu Zgodi, vendar se je zahodnonemško pravosodje potrudilo, da se je zadevo pozabilo.

Leta 1962 se je oglasila vdova Ernsta Thälmann in doseгла, da je stekel proces. Vedno znova, skupaj sedemkrat, so proces ustavili, vendar so ga morali na zahtevo tožilcev »z druge strani« vsakokrat tudi obnoviti. Zdaj je Rosa Thälmann že dolgo mrtva, v Vzhodnem Berlinu pa tudi ne živi več Thälmannova hčerka Irma. V ZR Nemčiji menijo, da ima upokojeni učitelj Otto zdaj končno svoj mir.

Morda je res tako, saj je očitno, da zahodnonemško pravosodje računa s tem, da bo čas opravił svoje. Zgoda je mrtev, umrle so tudi druge priče, pa tudi vzhodnoberlinski tožilec Friedrich Kaul – ta je vedno znova zahteval obnovitev procesa, je ta čas že umrl. Šele lani je bilo videti, da se nekaj res premika, ki je Heinrich Hannover dobil v roke akte, ki jih je pripravil Friedrich Kaul.

Toda, začelo se je po starem. Deželno sodišče v Kölnu je zavrnilo tožilčevostališče in ni hotelo vložiti tožbe. To tožilstvo je toliko let zavlačevalo postopek. Krajevno sodišče Kleve, v katerega pristojnost sodi mestece Gelder, v katerem živi obtoženi Otto, pa tudi ni hotelo vzeti zadeve v roke. Obrazložitev je bila nekaj edinstvenega: »Osumljeni ni dovolj sumljiv«, da bi ga postavili pred sodišče! Sodnik iz Kleveja je izhajal iz istega stališča kot že prej deželno sodišče v Kölnu: ni dokazano, ali je obtoženi res sodeloval pri zablznem in iz nizkih pobud storjenem zločinu oziroma zagrešil sokrivdo pri umoru...«

Sodnik višjega deželnega sodišča v Kölnu je poskušal resno obravnavati izjavo tedaj že mrtve priče Marijana Zgode. Po tej

izjavi so Thälmannu ustrelili v hrbet, medtem ko ga je skupina esesovcev peljala proti krematoriju v Buchenwald. Zgoda je dejal, da je bil v tej skupini esesovcev tudi Oberscharführer Wolfgang Otto. Zgoda so prvič zaslišali maja 1948., zadnjič pa leta 1963. Sodišče je priznalo, da o njegovih izjavah ni mogoče dvomiti.

V nasprotju s sodiščem v Kölnu pa so bili sodniki v Kleveju mnenja, da so »izjave v celoti ali vsaj delno izmišljene«, in da je en del Zgodove izjave precej podoben pravlji. V dokumentih je takole zapisano: »neki esesovec je vprašal Oberscharführerja Otta: »Ali veš, kdo je bil to?« Otto je odgovoril: »To je bil vodja komunistov Thälmann«. Takšna je bila zapisana Zgodova izjava.

Če bi glavna priča še živela, pravijo na sodišču v Kleveju, potem se ne bi nič obotavljali, temveč takoj začeli postopek! Farijejsko tudi izjavljajo, da bi bila verjetnost obsodbe zelo velika. Zdaj je na vrsti višje deželno sodišče v Düsseldorfu, da preuči zahtevo tožilca Hannoverja in odloči, ali ima sodišče v Kleveju prav ali ne.

Heinrich Hannover znanstveno raziskuje politično pravosodje v Weimarski republiki. Napisal je knjigo o uboju voditeljev KP Nemčije Rose Luxemburg in Karla Liebknechta, zato zdaj povsem upravičeno opozarja: »Pravnik, ki se razume na svoj posel, lahko utemelji vsako odločitev. Vedno se lahko zasue tako, kakor ustreza nekemu političnemu prepričanju«. Njegov kolega, vzhodnoberlinski pravnik Winfried Matthäus, odvjetnik Thälmannove hčerke Irme, močno razočaran nad zahodnonemskim pravosodjem, pa je mnenja: »Zanesljiv čaka samo za to, da bo problem urejen po naravni poti...«

Za zahodnonemško pravosodje ni dvoma, kdo sta resnična krivca. Takole modrujejo: Prvi krivec je Adolf Hitler. Ta je izdal v svojem skrivališču Wolfchanze ukaz: Thälmann je treba likvidirati. Drugi pa je Heinrich Himmler, ker je Hitlerjev ukaz posredoval morilec...

Ob obletnici ustanovitve vojne mornarice Mirno morje, mornarji!

V ponedeljek, 10. septembra, bo minilo dvainštirideset let, ko je bil z ukazom vrhovnega poveljnika narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije tovariša Tita ustanovljen prvi mornariški vod. V spomin na to praznujemo dan vojne mornarice, pomorstva in rečnega ladjevja Jugoslavije.

Pomorska tradicija naših narodov pa je stara že stoletja. Temelji na dejavnosti uskokov, na pogumnih dejanjih kapitanov in pomorščakov, na slavnih dneh dubrovniške in bokeljske mornarice, na revolucionarnih izročilih upora mornarjev v Boki Kotorski in junaštvi pogumnih posameznikov ob zlomu stare Jugoslavije.

Novitvi štaba mornarice NOV Jugoslavije, 18. oktobra 1943. leta, vrhovni štab ukazal, naj se zberejo mornariški strokovnjaki iz vseh enot. Iz Slovenije je takrat odšlo v mornariški štab okoli 50 naših pomorščakov. Konec leta 1943 tako ni bilo mornariške enote, v kateri ne bi bilo Slovenca.

V sklepnih operacijah za

se tako umaknili pred sovražnikovim nasiljem.

Partizanska mornarica je začela svoje naloge opravljati v lesenih ladjah in čolnih. Danes pa je naša vojna mornarica opremljena z najsoodobnejšimi ladjami, ki jih izdelujemo v naših tovarnah in ladjedelnicah. Predvsem pa je tu naš človek, izšolan in odločen, da sprejme in upravlja sodobno orožje in ladje, ki jih gradimo. Tako na morju kot na obali imamo sile, s katerimi se lahko uspešno upremo kateremu koli sovražniku. To nam zagotavljajo torpedni in raketni čolni, patrolne ladje, podmornice, minolovci in številne druge vojne plovne enote, predvsem pa mornarji na njihovih palubah.

Kljub sodobni opremljenosti naše vojne mornarice pa bodo izkušnje, ki so jih

menijo v oborožene enote, ki bodo s svojimi nepričakovanimi napadi vnašale strah in zmedo v sovražnikove vrste. Prav tako kot na kopnem bi tudi na morju partizanske enote nenehoma »nagajale« sovražniku.

Jugoslovanska vojna mornarica je ob šoli za usposabljanje za vojaške spretnosti tudi velika šola bratstva in enotnosti naših narodov. Tam se srečujejo pripadniki vseh naših narodov in narodnosti, se med seboj bolj spoznavajo in številne prijateljske vezi ostanejo trajne.

Tudi na drugih področjih pomorskega delovanja je Jugoslavija po vojni pogumno stopila na svetovno prizorišče. Ladje z našo zastavo so zasidrane po vseh pristaniščih sveta. Trgovska mornarica daje kruh več kot deset tisoč našim mornarjem. Imamo veliko rečno floto, ki je ena največjih v Podonavju. Naše ladjedelnice gradijo ladje za številne naročnike z vseh celin, sposobne pa so izdelati največje in najso-

Nujna je pomoč starejših

V enote jugoslovanske ljudske armade je prišla nova generacija starešin, ki so uspešno končali šolanje na akademijah ali pa v srednjih vojaških šolah.

Kakor vsako leto so jih pred odhodom v enote sprejeli poveljniki armadnih območij, jim izrekli dobrodoščilo in jih seznanili z dosežki, posebnostmi in nalogami, ki jih čakajo pri delu v enotah JLA. Tako je bilo tudi v Ljubljani, kjer je mlade starešine sprejel poveljnik Ljubljanskega armadnega območja generalpolkovnik Branko Jerkič. Srečali so se tudi s predstavniki družbenopolitičnega življenja krajev, v katerih bodo službovali.

Seveda so se na prihod mladih starešin pripravili tudi v poveljstvih posameznih garnizij in vojašnic. Z dosedanjimi izkušnjami so sprejem še bolj organizirali. Vse bolj je jasno, da je temeljito delo z mladimi starešinami v prvem letu njihovega službovanja najboljša priprava za delo v prihodnje. Spremljanje

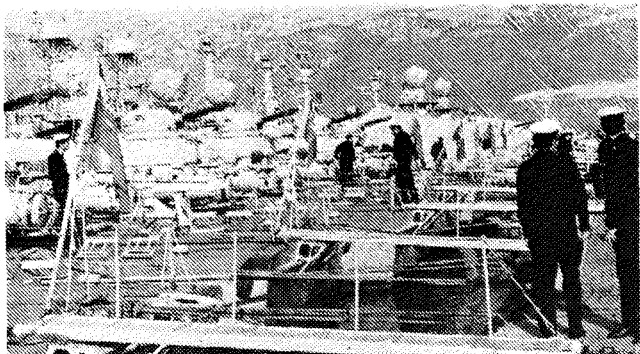
Za uspešno in dobro delo starešine v enoti je potrebno veliko strokovnega znanja in še več izkušenj. Te pa si lahko mlad starešina pridobi samo pri delu z vojaki, zato jim je prve mesece nujno potrebna pomoč starejših, bolj izkušenih starešin.

njihovega dela pa pomaga, da odpravijo pomanjkljivosti pri prihodu nove generacije starešin. Praksa je pokazala koristnost skupnega sprejema mlajših oficirjev in oficirjev. Skupni sprejem veliko pripomore k medsebojnemu spoznavanju in zblizevanju, veliko bolj pa je tudi učinkovito spremljanje njihovega dela v prvem letu službovanja.

V prvem letu službovanja se spremeni predstava o poklicu starešine. Podatki kažejo, da je lani vsak peti mlajši oficir in oficir popolnoma spremenil, delno vsak drugi, vsak tretji pa je ostal pri prejšnjem mnenju o svojem poklicu. To kaže, da morajo poveljstva in drugi storiti več, da mladi starešina pravočasno dobi pravo sliko o svojem poklicu.

Mladi starešine tudi poudarjajo, da so premalo pripravljeni za delo z ljudmi, to je z vojaki. To je pomembno vprašanje, in bi se z njim morale ukvarjati tudi partijske in mladinske organizacije v enotah, še posebej zato, ker so dosti mladih starešin izvolili v vodstva teh organizacij. Dejstvo je namreč, da se vsega o delu z vojaki ne da naučiti iz knjig, ampak se pridobi z delom v samih enotah. To pa pomeni, da so starejši starešine pomemben dejavnik za uspešno delo starešin, ki šele začenejo svoje službovanje v enotah JLA.

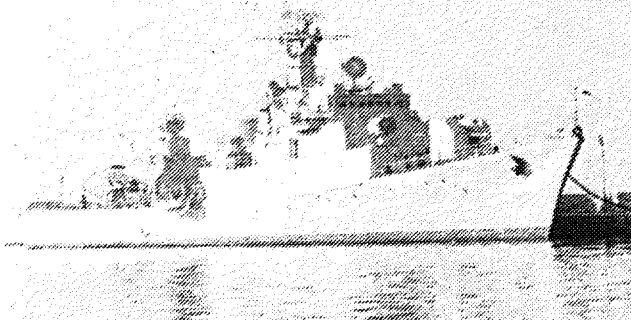
B. K.

Raketni čolni in raketne topnjače med počitkom v pristanišču. Večina nosi imena naših padlih narodnih herojev

Neizčrpen vir pomorskih izročil pa je čas narodnoosvobodilne vojne in socialistične revolucije. V številnih spopadih z veliko močnejšimi in bolje opremljenimi okupatorjevimi pomorskimi silami je naša mornarica uspešno opravljala svoje naloge in veliko prispevala k osvoboditvi naše domovine. Hiter razvoj, tudi v vojni, je zahteval strokovnjake na ladjah. Tako je kmalu po usta-

osvoboditev domovine je naša mornarica uspešno izpolnila vse pomorsko-operativne naloge, ki so jih zahtevali od nje. Konec vojne je naša mornarica dočakala s približno 15.000 borci in blizu 400 ladjami in čolni različne uporabnosti. V bojih je zaplenila 89, poškodovala pa 63 sovražnikovih ladij. Prepeljala je tudi več tisoč ton hrane in materiala in več tisoč ranjencev in ljudi, ki so

Ena izmed naših velikih patrolnih ladij

pridobili naši borci mornarji med NOB, zelo koristne v morebitni vojni. Vsi čolni in ribiške ladje ob naši obali se lahko v nekaj minutah spre-

dobneje opremljene ladje, ki lahko prepeljejo do tristo tisoč ton tovora.

Bojan Kuntarič

Znova plaketa ZRVS Slovenije

Rezervni vojaški starešine so že vrsto let nenadomestljiv nosilec obrambnega usposabljanja naših delovnih ljudi in občanov. Prav tako so zelo delovni v vseh organih in delegacijah po krajevnih skupnostih, občinah, samoupravnih interesnih skupnostih in drugje. Zato je bilo vse pogostejše vprašanje, kako se vsaj malo oddolžiti tem ljudem za njihovo nesebično delo. Ena izmed možnosti je napredovanje v višji čin, toda pri vseh to ni mogoče. Druga možnost sta zvezna plaketa ZRVS in zlata značka ZRVS Jugoslavije. Vodstvo rezervnih vojaških starešin pa je čutilo, da manjka nekaj na republiški ravni na tem področju. Že pred leti je podeljevalo plaketo, ki jo je kasneje opustilo ravno zaradi zveznih priznanj ZRVS. Tako naj bi poenotili podeljevanje priznanj zaslužnim posameznikom po vsej Jugoslaviji.

Republiška konferenca ZRVS Slovenije je zato na junjskem zasedanju sprejela osnutek plakete, ki jo bodo podeljevali svojim najbolj delovnim članom. Osnutek je pripravil akademski kipar Stojan Batič. Plaketo si je zamislil kot pravokotnik z rahlo izbočenimi stranicami. V njem je silhueta rezervnega vojaškega starešine s puško v roki, ki poziva druge na delo (boj). V ozadju je peterokraka zvezda, ki jo obdaja venec iz lipovih in lovrovih listov. V spodnjem delu pa sta prekržana meča in pod njima napis ZRVS Slovenije.

Takšna likovna rešitev plakete dopušča tudi možnosti za še drugačno uporabo. Tako bi iz nje lahko naredili tudi lično značko. Mogoče ne bi bilo napačno premisliti tudi o možnosti, da bi imela plaketa tri stopnje, ki bi jih podeljevali v krajevnih konferencah, občinskih organizacijah in pa na republiški ravni. Sicer pa bo dokončni sklep o sami likovni rešitvi plakete in drugih možnostih uporabe odločalo predsedstvo republiške konference.

Prav gotovo moramo pozdraviti sklep ZRVS o ponovni uvedbi republiškega priznanja za rezervne vojaške starešine. Tako bo precej več možnosti, da čim več aktivnih in poštenih članov ZRVS dobi skromno priznanje za svoje delo.

Bojan Kuntarič

Ob usposabljanju žensk prostovoljk v enotah TO Niso dosegli želenega

V Kostanjevici na Krasu se bodo ta mesec znova zbrale dijakinje in delavke prostovoljke obrambnega in samozaščitnega usposabljanja. Lani je bil narejen prvi korak pri njihovem usposabljanju. O izhodiščih programa za usposabljanje, ki ga je pripravil pokrajinski štab teritorialne obrambe severne Primorske, je njegov član Vincenc Kokelj nanizal nekaj misli.

»Pokrajinski štab za teritorialno obrambo severnoprimorske pokrajine skupaj z drugimi družbenopolitičnimi dejavniki, predvsem pa z medobčinskimi svetom ZSMS že drugič pripravlja obrambno in samozaščitno

da smo na pravi poti. In ne le to. Zasnova splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite zahteva od vsakega posameznika tudi veliko znanja. Zato moramo vsem njenim članom ponuditi tudi možnosti, da se idejno in politično, strokovno in vojaško ter telesno usposabljaajo.

Naredili bi namreč neprecenljivo napako, sebi in družbi, če polovice prebivalstva, se pravi žensk, ne bi usposabljali za naloge splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite postavljali med obrambnimi dejavnostmi oborožen boj na prvo mesto. To je tudi razumljivo, saj se oboroženo nasilje napadalca lahko ustavi le z oboroženim bojem. Usodna napaka bi bila, če bi mlade ljudi pustili nepripravljene za obrambo naše domovine. Naše izkušnje iz narodnoosvobodilne vojne nam kažejo, da so dekleta v boju uspešno, v nekaterih nebojnih dejavnostih pa še uspešneje kot moški opravljala številne zahtevne in zapletene naloge. Takrat jih za to ni bilo možno usposabljaati, ker je bil to čas boja. Navsezadnje je priprava delovnih ljudi in občanov, ki se ne

Vincenc Kokelj

usposabljanje žensk, ki obiskujejo ali so končale šole srednjega usmerjenega izobraževanja in že delajo. Lani smo začeli s tem delom in kritično moramo ugotoviti, da uspeh ni bil takšen, kakršnega smo želeli. Očitno so bile pomanjkljive širše politične priprave. Toda počutje, delo, zavzetost, disciplina ter pridobljena znanja žensk prostovoljk so nam potrdila,

delijo po spolih, sestavni del obrambnih in samozaščitnih priprav naše družbe.

In končno, o teh pripravah govorimo glasno in povemo vsem, da se pripravljamo in urimo za neusmiljen odpor vsakemu napadalcu. Za takšen odpor pa mora biti dobro pripravljena tudi generacija mladih, saj bo glavno breme prav na ramenih mladih. Torej tudi deklet.

Po usposabljanju v šolah usmerjenega izobraževanja gredo fantje na služenje vojaškega roka in si s tem pridobijo praktična znanja za

tem ugotavljamo, da je enkratna akcija za usmerjanje in pridobivanje žensk prostovoljk za obrambno in samozaščitno usposabljanje deklet premalo. Ugotavljamo, da mora to biti stalna aktivnost, ki mora zajeti vse dijakinje šol srednjega in poklicnega izobraževanja na območju regije. Tiste dijakinje – delavke (33), ki so bile lani na usposabljanju, so pokazale, da želijo sodelovati tudi v vseh obrambnih in samozaščitnih aktivnostih.

Dekleta lanskega usposabljanja so se prijavila k drugi fazi obrambnega in samozaščitnega usposabljanja, ki bo septembra v centru obrambne vzgoje Kostanjevica na Krasu. Dekleta ki smo jih usposabljali lani, bomo letos razvrstili v enote teritorialne

Krogla nikoli ne pove, kdo jo je izstrelil

izvajanje oboroženega boja, dekleta pa so zato prikrajsana. Zato PŠTO organizira služenje v JLA, da bi s tem odpravili razlike v praktičnih znanjih in spretnostih med dekleti in fanti. Toda ob

obrambe severnoprimorske pokrajine kot enakovredne članice teh enot, v katerih se bodo še naprej urile in usposabljale, je sklenil svoje povedovanje Vincenc Kokelj.

Mile Gojković

Med Savo in Bohorjem

Tam, kjer rastejo figova drevesa

S cesto bo vse drugače

Po prihodu 14. udarne divizije na Štajersko, deloma pa tudi zaradi decembrskih bojov 1943, se je število mož Kozjanske čete precej zvečalo – treba je bilo misliti na ustanovitev bataljona. Borci čete so se zbrali 16. marca 1944 v gozdarski hišici na Ložcah na Bohorju.

Število borcev je naraščalo in tako je kaj kmalu za prvim slavljem prišlo še drugo. Dne 27. aprila 1944, ob tretji obletnici ustanovitve OF, so Kozjanci na Silovcu pod Bohorjem dobili svoj, Kozjanski odred. Imel je 142 borcev, komandant je bil Marjan Jerin, politični komisar Črnogorec Djordje Vuković.

»Pozno v noč je odmevala nad Silovcem partizanska pesem, prepevali so pesmi, ki so jih znali že od prej, od Janoša pa so se naučili še dve novi: Brigade s hribov in Hej brigade,« piše v svojih spominih Milan Kostevc.

Odred je odšel na pot, ki ga je kaj kmalu privedla med najpriljubljenejšo partizanske enote v Sloveniji.

Silovec nad Sromljami, oba pa pod Bohorjem, si je komaj oddahnil od neprikritega veselja, da je gostil partizane in da jih bo tudi po- slej, tokrat kar odred, ko je že vse steklo po starem. Odredovci so prihajali, odhajali, nosili dobre in slabe novice, pripovedovali ljudem s Silovca o osvobojenem kozjanskem ozemlju, ki se je v poletnih mesecih 1944 precej razširilo in zaživel življenje urejene pokrajine z vsemi zaro- dki miniaturne, »kozjanske« republike: naglo se je razvijalo družbenopolitično življenje, vse več je bilo šol, organiziralo se je gospodar- sko življenje, kultura si je utirala poti med Kozjanci.

Vse do velikega sovražni- kovega vdora na Kozjansko v prvih dneh decembra 1944. Tudi to je prestala vasica in mnoge druge pod Bohorjem, na obeh straneh. Potem je prišla svoboda v kraje, kjer rastejo figova drevesa kot posebna redkost, ki jo ljudje radi pokažejo tujcu. Fige na Štajerskem?! V blagi klimi pod Bohorjem, v zatišju pred močnimi vetrovi in slanimi so si poiskale zavetje tudi te mediteranske rastline, ki de- lajo družbo vinogradom.

Z Marjanom Seliškarjem, predsednikom brežiške bor- čevske organizacije, smo iz posavskega hrupa, kjer ima- jo največji delež vojaška reaktivna letala iz bližnjega cerkljanskega letališča, odšli proti Silovcu. Nad Sromljami, nedaleč od veličastnega spomenika Kozjanskemu odred, smo srečali delavce pri asfaltiranju ceste. Zdaj so na Silovcu že utihnili stroji, asfaltna preobleka je napo- sled, po toliko letih pričako- vanja, prošnji, prikrite jeze, vendarle odela njihovo pravšnjo in več kot krmežlja- vo cesto. Cesto, po kateri se nikomur ni ljubilo zapeljati.

Kos je presrečen

Silovec je majhna, vendar na oko zelo prijetna vasica

na nekoliko nagnjenem, a vendarle kolikor toliko ravnem podnožju Bohorja. Po vojni je propadlo sedem doma- cij, pove naravnost doma- čin Franc Kos, sromeljski predsednik borčevske orga-

Marjan Seliškar: »Trudimo se, da bi bilo slavlje ob obletnici Kozjanskega odre- da na Silovcu kar najbolj delovno...«

nizacije, silovski zavzetež. Hiše so se zrušile, čas jih je zbrisal s tal. Kaj to pomeni, vprašamo.

»Do nedavnega, pove, ni- smo imeli nič. Streho nad glavo, garanje na poljih in v vinogradih, naprezanje po nemogočih cestah. V sedem- desetih letih smo jih toliko uredili, da je bilo mogoče priti v vas z avtomobilom.

Franc Kos: »Kdor se je vse življenje vozil po asfaltu, ne ve, kaj sta prah in kletev nad živino...«

Davek za vse to seveda ni bil majhen: mladi so odhajali s Silovca, četudi je lega naše vasi lepa in nas živi groz- dje... Imam dva sina, ni ju bilo mogoče ustaviti, prepri-

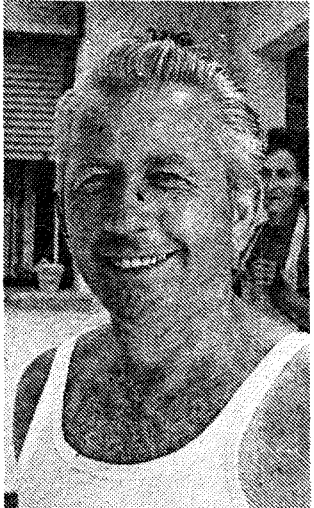
čati, odšla sta. Morda se kdaj vrneta, zdaj, ko imamo as- falt. Kdor vsega tega ne poz- na, ne more razumeti vihar- nega veselja, ki preplavlja vas, neskončnih pogovorov, ki te dni zaposlujejo ljudi okoli oglov, sreče, upanja.«

Petnajstega septembra bo- do na Silovec znova prišli Kozjanci. Borci odreda, akti- visti, vedevejevci, domačini. Da obudijo spomin na nikoli pozabljene čase, na odred, na dobro in slabo. Da se po- vesele med Silovčani.

»Kajpak, veliko si bomo povedali,« nadaljuje Kos, »burno in glasno, v senci pod brajdami. Že res, da smo dobili asfalt, a je pozno. Re- sno pozno. Kmetije tod pri nas, pa bržkone tudi drugod, najbrž nimajo kakšne resne prihodnosti. Stroji se dražijo čez noč, hribovska kmetija pa tudi ne daje bogve kaj.

Stvari, ki jih kmet potrebuje za normalno gospodarjenje, so strahotno drage, cene pri- delkov pa vse to ne dohajajo.

Zdaj, recimo, ne prodajamo več vina, raje prodajamo grozdje. A če bi imel letos vino, bi vsega prodal. V tem našem kmetijstvu je tako kot vreme v aprilu.«

Anton Kocjan: »Prepričani smo, da bi vinska cesta spremenila naš način življe- nja in mlade obdržala v teh hribovih.«

Čeprav kritičen, je Kos vendarle optimist. Vedro razpoložen je tudi Anton Kocjan, predsednik sveta krajevnih skupnosti.

»O pomenu nove ceste ne bi govoril. Vprašajte ljudi.

Naslednje leto pripeljemo v vas telefon. Do proslave 15. septembra bo med hišami že telefonski kabel, do krajev- nega praznika, 27. aprila na- slednje leto, na dan torej, ko je bil ustanovljen Kozjanski odred, pa bo telefon nared.

Vodovod imamo, sami smo si ga naredili že 1961. leta.

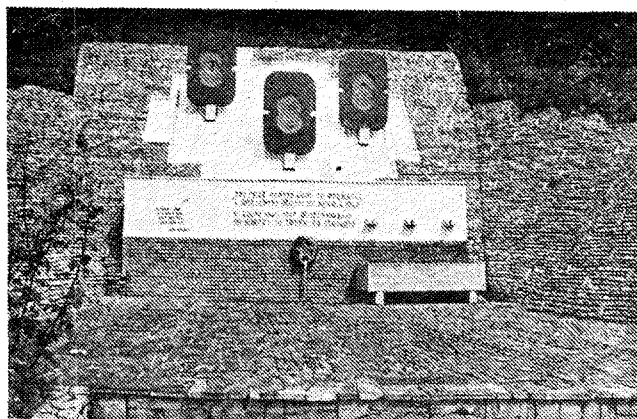
Rešen je tudi problem elek- trike.

Tukaj, na Silovcu – in se- veda tudi v okoliških vaseh – smo vajeni nasloniti se sami

nase. Glejte, za novo cesto smo povsem sami uredili na- voz, utrditve cestišča in raz- širitev, krajevna skupnost je dodala deset starih milijo- nov, drugo brežiška občina.

Dodati je treba, da se ni izmi- kala, kot to berem za nekate- re druge. Nasprotno: z razu- mevanjem so nam priskočili na pomoč. Cenimo to. Je že tako, revež revežu pomaga.«

Za cesto je bilo treba krep- ko stisniti.

Sromeljski spomenik Kozjanskemu odred

Asfalt na Silovec še ne bo rešil vsega

Zbirali so denar. Dali so, kolikor je kdo pač lahko. Od enega do petih starih milijo- nov. Stiriinšedemdesetletni socialni podpiranec Matija Kelher, ki živi na osmih arih zemlje in dobiva od občine 2840 dinarjev, je pridal mili- jon. Dolgo se je rojeval mili- jon v Kelherjevi mošnji...

In tako so v dneh, ko so proti Silovcu brneli tovor- njaki in se je v vas plazila črna črta, vaščani nosili na njihovo cesto vino in jed. Da ljudje ne bi bili ne lačni in ne žejni in da bi prah kar najhi- treje izginil s travnikov in vasi.

»V krajevni skupnosti Sromlje so poleg Sromelj in Silovca še vasi Curnovec, Volčje, Zgornja Pohanca in Okljukova gora, prebivalcev pa je 580. Kakšnih večjih problemov, pripoveduje Kocjan, pravzaprav ni, če od- štejemo zdaj urejeno cesto na Silovec in kulturni dom.

Ta je bil v stari šoli v Srom- ljah, ki pa se skoraj podira.

Načrti za obnovo so narejeni, denar bi zbrali s samopri- spevkom – tako smo navaje- ni. Upamo tudi, da bomo do- bili kakšen dinar od kultur- ne skupnosti, nekaj bo prilo- žila trgovska organizacija Posavje, ki bo v stavbi imela svoj lokal, pa očina (v stari šoli bo gostoval tudi krajevni urad) in pošta – tudi ta se bo naselila v kulturnem domu.

Problemov še ni konec. Radi bi modernizirali cesti- šče do Zgornje Pohance in kakšnih osemsto metrov do krajevnih meje proti Piše- cam. Prav za naše kraje so načrtovalci predvideli vin- sko cesto...«

Takole so rekli in zapisali mo- že, ki menijo, da bi vin- ska cesta prinesla napredek v te kraje: iz Krškega naj bi se cvička in domačih klobas in šunke željan turist zapodil na Zdole, od tod pa bi ga pot vodila na Zgornjo Pohanco ter Sromlje in Silovec, od tam pa bi se podal v Pišece in se ves utrujen ustavil na Bizeljskem. Lepa zamisel,

zares. In nekoliko manj lepa po-misel, da pač te stvari pri nas bolj počasi zaživijo.

Če bi uredili cestišča, pre- mišlja Kocjan, bi najbrž lah- ko računali na delavsko pro- go. Navsezadnje, konča, bi avtobus že jutri lahko ripe- ljal do Silovca. Bodo v dolini to razumeli? Čemu ne bi?

Precej ljudi hodi na delo v dolino, v Krško, Brežice...

In tako je jutrišnji dan pod

dali svoje tudi celjski in bre- žiški muzealci, smo izvedeli, ko smo se po še vročem in zopno kadečem asfaltu, ne- kaj metrov sicer, a vendarle, spustili v Brežice in v gradu obiskali Marjana Gregori- ča, ravnatelja brežiškega muzeja.

»Glavni avtorji razstave, ki jo pripravljamo, Osvobojeno kozjansko ozemlje, so Celja- ni, natančneje Jože Vurcer, pripravljamo pa jo skupaj.

Za takšen korak sta se Po- savski muzej in Muzej revo- lucije Celje odločila zaradi manjših stroškov. Razstava je že nared, in sicer v dveh kopijah, za posavski in celj- ski konec. Na dan slavlja na Silovcu jo bodo odprli. Mi smo dali na voljo naše gradi- vo, nekaj je novega, bistvo razstave pa bo predvsem na osvobojenem ozemlju.

Razstava bo občasna, ne stalna. Letos jo bodo videli v Krškem in Sevnici in seveda v Brežicah. Obiskovalci bo- do lahko videli nekaj novih fotografij, predvsem po pri- zadevanju pokojnega Milana Kostevca, novih dokumen- tov pa ni. V bistvu bo ta raz- stava nekaj novega, svežega, saj ne gre za skoraj že usta- ljeno ponavljanje gradiva.«

O razstavi, ki bo znatno po- pestrila kozjansko slavlje, pa smo pozneje v Celju, v Muze- ju revolucije, izvedeli še ne- kaj podrobnosti.

»Dali smo tiskati brošuro za sedaj okvirnim naslovom Kozjansko 1944, je povedal ravnatelj muzeja Emil Lajh. Tiskal jo bo Komunist v ok- viru svojih edicij. Izšla bo v

Spomenik ustanovitvi Kozjanskega odreda v Silovcu

pravljaj letališče pri Krasin- cu, na zdravniškem pregledu pa so mu rekli, da je nespo- soben. Predroben, prešibak, premlad. Poslali so ga na ko- mando mesta Črnomelj, v 12. brigado, na komando mesta Ljubljane.

»Od takrat sem kmet. Ne najboljši ne najslabši, le tiste »taprave« iznajdljivosti mi manjka?!«

Razstava Osvobojeno kozjansko ozemlje

Slavju, ki bo 15. septembra na Silovcu, štiridesetletnici Kozjanskega odreda, so do-

septembru in bi bila dopol- nilo razstavi, ki bo zagotovo povsem nov, svež pristop pri obravnavanju tega področja našega dela. Osrednje bese- dilo brošure je napisal naš kustos Jože Vurcer, tudi av- tor razstave, uvodni del, krat- tek pregled NOB na Kozjan- skem 1941 do 1945, pa je moj.«

Na Silovcu, v Brežicah in Celju že živijo v znamenju 15. septembra, ko bodo v tej skromni posavsko-bohorski vasi zaplapolale zastave in bo – zagotovo – med hišami zadonela Gobčeva pesem Le naprej, odred kozjanski.

Milenko Strašek

Sklenili 24. mednarodni simpozij kiparjev Forma viva

Bogatejši za štiri dela

V soboto, 1. septembra, so v Kostanjevici na Krki slovesno sklenili mednarodni kiparski simpozij Forma viva. Štirje kiparji, Shigeto Matzuda iz Japonske, Richter Heiner iz Švice, Boris Zaplatil iz Ljubljane in Boško Kučanski iz Sarajeva, so edinstveno kostanjeviško galerijo na prostem v cistercianskem samostanu obogatili za štiri nova dela.

Posebne pozornosti je vredno delo Boška Kučanskega, sicer profesorja na Akademiji za likovno umetnost v

Sarajevu, ki je izdelal prostorsko kompozicijo »Pot v Clockricke«. Dimenzije plastike so veličastne, saj je enajst metrov dolga, tri metre široka in 5,60 metra visoka. Kot prvi avtor, je v tem delu združil svoje izkušnje in tradicijo ljudskega tesarstva. Les je hvaležen in plemenit material, ki se brani, in umetnik mora pokazati veliko želje in čustev, da lahko uresniči svjo zamisel.

Žal pa moramo ugotoviti, da je prihodnost te in še katere druge kulturne priredi-

tve v Kostanjevici negotova. Čeprav kulturno-umetniško dogajanje v tem dolenjskem mestecu podpirajo nekatere ustanove in organizacije, še posebej pa peščica posameznikov, med katerimi izstopata Vlado Smrekar, ki je še vedno duša vsega kulturnega dogajanja v kraju in ravnatelj Galerije Božidar Jakac-Andrej Smrekar, je denarja vedno manj. Tako še ne vedo, ali bodo imeli dovolj denarja za prihodnje srečanje. Praznično ozračje na sklepni slovesnosti štirin-

dvajsetega simpozija Forma viva pa je znova pokazalo, da je Kostanjevica še vedno pravo kulturno središče in da mora takšna tudi ostati.

Na sobotni sklepni prireditvi, ki so se je udeležili številni gledalci iz Kostanjevice in vse Slovenije, je predsednik skupščine Forma viva dr. France Hočevar izročil umetnikom, ki so delali v Kostanjevici in na Ravnah na koroškem, posebne diplome. Slavnostni govornik je bil predsednik Kulturne skupnosti Slovenije Vladimir Kavčič. Poseben pečat slovesnosti je dodal Ribniški oktet iz Ljubljane s koncertom v grajski cerkvi.

Bojan Kuntarič

Ob petdesetletnici goričanske konference

Bliža se 16. september, datum, ki spominja na dan pred petdesetimi leti, ko je bila v nekdanjem škofijemskem dvorcu Goričane pri Medvodah četrta pokrajinska konferenca KPJ za Slovenijo. Znano je, da se je te konference v imenu osrednjega partijskega vodstva udeležil tudi tovariš Tito.

Zgodovina slovenske partije pravi, da je bila goričanska konferenca mejnik v idejnem in organizacijskem utrjevanju dela komunistov v Sloveniji. Udeleženci konference so potrdili nove usmeritve partijskega dela, ki je iz ožje ilegalne organiziranosti vodi-

lo v takšno partijo, ki je postala gibalna sila slovenskih naprednih množic za osnovne socialne in narodnostne pravice.

Ob zgodovinskem pomenu zaradi kraja partijske konference je bil goričanski dvorec še drugače povezan z narodnoosvobodilno vojno. Tam je bilo namreč zbirno taborišče, od koder so sovražniki pošiljali v internacijo in na prisilno delo sorodnike partizanov in ubitih talcev z Gorenjske.

Petnajstega septembra ob 10. uri bo v spomin na

obe zgodovinski obdobji, na oba dogodka, v Goričanih slovesnost, ki jo bosta dopolnjevali tudi spremeljajoči tematski razstavi.

O goričanski konferenci lahko izvemo več prav te dni iz nove knjižice, ki je izšla pri založbi Komunist izpod peresa Franceta Filipiča. Ta knjižica je hkrati mali založbin jubilej, saj je v zbirki »Spomeniki revolucionarnega delavskega gibanja Slovenije« tako izšlo že 40 priročnih del, nad vse koristnih pripomočkov šolskim učiteljem, učencem in vsem drugim, ki jih zanima narodova preteklost. Naj

omenimo še naslednji dve deli iz te zbirke, ki bosta izšli v kratkem: prva bo posvečena nastanku, razvoju in pomenu »Ljudske pravice« (pripravlja jo Djuro Šmicberger), druga pa bo spregovorila o »Partizanskem dnevniku«, predhodniku današnjega tržaškega »Primorskega dnevnika«.

Prižadevanja urednikov te Komunistove zbirke segajo že k pripravam na izdaje knjižic v prihodnjem letu, ki pa bodo tematsko v večji meri povezane s štiridesetletnico osvoboditve.

B. Ž. J.

Obisk pri rojaki na slovenskem Koroškem

Klub koroških Slovencev, ki združuje v Mariboru in okolici živeče koroške Slovence, njihove potomce in prijatelje Slovenske Koroške, je tudi letos v sodelovanju s Slovensko prosvetno zvezo in Krščansko kulturno zvezo v Celovcu ter s področnim odborom koroških partizanov in občinskim odborom Zveze prostovoljcev – borcev za severno slovensko mejo 1918 – 1919 v Mariboru organiziral obisk slovenske Koroške.

Udeleženci obiska slovenske Koroške so obiskali Peršmanovo domačijo, kjer so Nemci 25. aprila 1945 pobili enajstčlansko Peršmanovo družino, med njimi sedem otrok, Robež pod Obirjem, kjer je bil 25. avgusta 1942 prvi spopad slovenskih partizanov z Nemci na ozemlju slovenske Koroške in Stokovno šolo za ženske poklice Zavoda šolskih sester v Št. Petru pri Št. Jakobu v Rožni dolini. Organizirana obiska slovenske Koroške se je udeležilo 72 članov kluba.

V Železni Kapli je udeležence pričakal inž. Peter Kuchar, podpredsednik Zveze koroških partizanov, in jih spremljal na Peršmanovo domačijo. Tam so si ogledali muzej koroškega narodnoosvobodilnega boja. Skozi muzej sta udeležence vodila inž. Peter Kuchar in Lipej Kolenik. Po ogledu muzeja so udeleženci položili venec pri spomeniku padlim partizanom.

Na Robežu je o pomenu in poteku prvega spopada slovenskih partizanov z Nemci na ozemlju slovenske Koroške spregovoril inž. Peter Kuchar. Naš obiskovalec Milan Trtnik – Milanček, nosilec spomence 1941 in neposredni udeleženec spopada na Robežu, pa je na zanj značilen živahen in v srco segajoč način živo dopolnil Kucharjevo, strokovno si-

cer zgledno razlago. Vsem udeležencem pa so globlje segla v spomin in srce Milančkova pričevanja, ki jih ne bodo nikoli pozabili. Škoda, da jih nismo posneli ali zapisali. Tudi na Robežu so udeleženci položili venec.

V Stokovni šoli za ženske poklice Zavoda šolskih sester v Št. Petru pri Št. Jakobu v Rožu pa so se obiskovalci udeležili tudi sklepne prireditve ob koncu šolskega leta ter se seznanili s pomenom in delom te šole. Zlasti jih je navdušila pravcata modna revija oblačil, ročnih del in drugih uporabnih izdelkov učenk. Pri vseh udeležencih se je zbudil občutek spoštovanja in občudovanja vzgojnoizobraževalnih rezultatov te šole, ki je naučila svoje učence delati in uživati v rezultatih lastnega dela. Udeleženci so z veseljem podarili knjižnici te resnično zgledne šole zbirko slovenskega lepovedstva in kulture, za katero so sami zbrali denar.

Številni udeleženci obiska slovenske Koroške pa so se ob robu uradnega dela obiska srečali s svojimi sorodniki, prijatelji in znanci, sklenili nova prijateljstva in znanstva z našimi rojaki in tako iz neposrednih pogovorov in stikov spoznavali današnji utrip njihovega življenja in delovanja v boju za njihov narodnostni obstoj.

S tako organiziranim obiskom je Klub koroških Slovencev v Mariboru uresničil tudi eno od svojih temeljnih poslanstev: navezovanja stikov z rojaki v zamejski Koroški in tvornega podpiranja njihovega boja za narodnostni obstoj v usodnem času, ko jih Heimatdienst in svobodnjaška stranka na čelu s Feldnerjem in njegovim oprodo Heiderjem želita potisniti v »geto« šole.

Janko Kuster – Miškin,

predsednik Kluba koroških Slovencev v Mariboru

Novosti pri založbi PZS

Pri Planinski zvezi Slovenije že nekaj let plodno deluje tudi založba. Njeno delovanje sega na več področij. Tako izdaja zemljevide, planinske vodnike, vodnike in dnevnike po veznih poteh, alpinistične in druge vodnike, vodnike v tujih jezikih, vzgojno literaturo in druge izdaje. Izdaja pa tudi značke, našitke, znamenja, plakate, zastave in drugo.

Pred kratkim je ta založba popestrila planinsko literaturo z dvema pomembnima izdajama. To sta **Vodnik po planinski poti 14. divizije** in zemljevid, ki je mnogo več kot to, **Triglavskega narodnega parka**.

Vodnik po planinski poti 14. divizije bo zanimiv za vsakega bralca, ne samo za ljubitelje gora. V vodniku sta opisani pot divizije in planinska pot od Sedlarjevega do Ljubnega, kjer se konča pot. Opisani so kraji, skozi katere hodijo

planinci, njihove kulturne, zgodovinske in naravne znamenitosti. Vmes pa so zapisi o bojih Štirinajste med njenim pohodom. Veliko je fotografij pomnikov iz NOV in planinskih vrhov s tega konca naše republike. V vodniku je tudi devetnajst zemljevidov, na katerih sta jasno označeni pot divizije in planinska pot od Sedlarjevega do Ljubnega.

Pri sestavi tega vodnika so sodelovali člani PD Polzela in Celje ter Bojan Škrk in Milan Guček iz skupnosti borcev 14. divizije.

Druga pomembna novost je zemljevid Triglavskega narodnega parka. Na zemljevidu je tudi seznam zavarovanih živalskih in rastlinskih vrst, našete so naravne in kulturne znamenitosti in kratek opis nastanka parka.

Bojan Kuntarič

Zgodovinopisje to zahteva

Že junija je naš sodelavec Ivan Jan opazil v poročilu o proslavi 40. obletnice preboja Gorenjskega odreda v Vesci pri Vodica napako in nam v pismu natančneje pojasnil nekatere nadrobnosti v zvezi z njo. Takole piše.

»Ko sem tudi v TV-15 Naš tovariš v poročilu prebral, da je ob 40-letnici preboja Gorenjskega odreda v Vesci pri Vodica govoril prvi (polit) komisar Gorenjskega odreda Vinko Hafner, moram zapisati (kot avtor kronike Koroškega in Gorenjskega odreda) popravek. Namreč to, da je bil tovariš Vinko Hafner prvi politkomisar Gorenjskega odreda, ne drži. V to so sestavljalec vabila verjetno zapeljale večkratne in velike reorganizacije Gorenjskega odreda. S tem pravkom prav gotovo pomen in čast Vinka Hafnerja, ki sam najbolje pozna te zadeve, ne bosta prizadeta, temveč nasprotno: vse bo postavljeno tako, kot mora biti v zgodovinopisju. Oglašam se predvsem zato, ker so to brali številni ljudje, med njimi tudi mladi, ki bi lahko prej ali pozneje ponovili to netočnost. Še zlasti neprijetno bi bilo, če bi zdaj to povzeli tudi mladi zgodovinarji, izmed katerih bo kdo še kdaj kaj pisal na to temo in bo nehote ponarejal zgodovinske podatke, oziroma stvarnost.

Napaka je na videz majhna, toda med zbiranjem dokumentov in ugotavljanjem

štabov Gorenjskega odreda smo porabili veliko časa, da smo ugotovili imena komandantov, političnih komisarjev, njihovih namestnikov in drugih članov štaba, kajti primarnih dokumentov o tem skoraj ni ali pa so zelo pomanjkljivi.

Da bi v prihodnje vedeli, kdo so bili v štabu Gorenjskega odreda, na kratko naštevam: junija 1942 (ko je bil GO ustanovljen) prvi komandant Andrej Žvan-Boris Černe, prvi politkomisar Polde Stražišar-Rudi; v septembru 1942: drugi komandant Franc Biček-Bruno, drugi politkomisar Matija Verdnik-Moti (Štajci, Tomaž), namestnik politkomisarja Jože Krajc-Žakelj; konec decembra 1942 (ob ukinitvi grup odredov); komandant GO Stane Starc-Fazan (prej komandant 1. grupe odredov), politkomisar Vinko Hafner-Ravnik (dotlej politkomisar 1. grupe odredov), namestnik komandanta Stane Kersnik-Jelovčan (prej grupni), namestnik politkomisarja Stane Bizjak-Kostja; kmalu nato (februarja 1943) je bil komandant GO ponovno Franc Biček, politkomisar pa Evgen Matejka-Pemc. Za njim sta bila komandanta GO še Anton Bertonec-Zvonko in Leopold Skrabar-Vanja, politkomisar pa Anton Kržišnik-Ljubo. S tem še nisem opisal vseh članov ožjega štaba GO, ker bo to v kroniki.«

Ivan Jan

Književniki, udeleženci NOB

Manica Lobnik

Ob 10-letnici smrti

Slovenska književnica/romanopiska, novelistka in dramatičarka Manica Lobnik se je rodila 13. julija 1927 v Jarenini v Slovenskih goricah. Umrla je komaj 47-letna v Gollinguenu v Avstriji, pokopali so jo 17. septembra 1974 v Ljubljani. Po osnovni šoli v Jarenini, je končala meščansko šolo v Mariboru, od leta 1944 je sodelovala v narodnoosvobodilni vojni, po osvoboditvi je opravljala različne službe. Doživetja v narodnoosvobodilni vojni so jo navdihnili za prozne tekst. V svojih romanih je realistično upodabljala vojni (Rosa na pajčevini) in povojni čas na Štajerskem (Gorniki in čas, Ledinčani). V dramatiko je posegla s satirično komedijo iz sodobnega življenja Jirga Butolen, pisala pa je tudi za mladino/Mlade trate/mnogo njenih krajših besedil in novel je razsejanih po revialnem in časniškem tisku.

Seznam njenih del: GORNIKI IN ČAS (roman 1957), ROSA NA PAJČEVINI (roman 1957), JIRGA BUTOLEN ALI TRI DNI DIREKTOR (komedija, v knjižni izdaji je izšla leta 1959, LEDINČANI (kolektivni roman 1961), MRTVI ODRED (roman 1976) MLADE TRATE (mladinski roman 1968).

V leksikonu Slovenska književnost (Cankarjeva založba) smo zasledili o njej zelo skope podatke in razčlenbo njenega literarnega dela. Malce bolj obširno je pisal o njej le Matjaž Kmecl v knjigi »Slovenska književnost 1945-1965« (Slovenska matica). Kmecl sodi, da Manica Lobnik v svojem prvem ro-

manu GORNIKI IN ČAS pripoveduje na naturalističen način o povojnem razpadanju grunta kot družbenogospodarske in družinske enote. Ta roman je zanimiv po svojih etnografskih popisih slovenskogoriškega kmečkega življenja in folkloru. V romanu ROSA NA PAJČEVINI je literarno razčlenjevanje zaobrnjeno v psihologijo človeka, ki se od naključne brezdejne priključitve k NOB polagoma spreminja v žrtvujočega se, ideološko izoblikovanega borca. Vmes je vpletena okrutnoromantična zgodba o židovskem dekletu, ki se telesno prodaja morilecem svojih staršev, da bi si ohranila golo življenje. Tretje in najbolj obsežno avtoričino delo, roman LEDINČANI, gre v zvrst tako imenovane kolektivne romane. V njem je poustvarjena panorama slovenskogoriške vaskne skupnosti v dneh zamenjave med bivšo kraljevino in Hitlerjevo državno tvorbo.

Deset let po smrti, ki si Manica Lobnikova vsekakor zaslužila izčrpno in sistematično literarno obravnavo svoje literarne zapuščine. Je že res, da se v njeni literaturi tu in tam poznajo vplivi literarnih vzorov (Ingolič, Potrč, Prežih), vendar je jedro njenih literarnih del samo njeno in samosvoje, z njim se je za vedno zapisala v zgodovino slovenske književnosti. Če jo je prezrla literarna zgodovina, mi borci je nismo, ob 10-letnici njene smrti se je kot udeleženke NOB spominjamo s spoštovanjem in z ljubeznijo.

Dušan Mevlja

Plošča padlim kurirjem postaje P-11 v Ozeljanu

Častno izpolnjena dolžnost

Relejna kurirska postaja P-11 je bila oblikovana decembra 1942 na Vogrskem. Do maja 1943 je delovala pod št. 5. Ob njeni ustanovitvi so ji bili dodeljeni borci 1. primorskega partizanskega bataljona Simon Gregorič, ki je bil v sestavu Soškega odreda, in sicer: **Mirko Nardin-Mihec z Vogrskega, Branko Špacapan-Jernej iz Ozeljana, Ciril Pavlin-Saboton iz Ozeljana, Peter Pavlin-Radovan iz Ozeljana, Herman Gregorič-Gorazd z Vogrskega, Miroslav Špacapan-Staško iz Ozeljana, Milan Špacapan-Turko iz Ozeljana, Stojan Plahuta-Dušan, Ferdinand Čermelj in Dušan Žižmond.** Prvi komandir te postaje je bil **Peter Pavlin-Radovan**, ki je bil v partizanih od 1. maja 1942 in je padel 21. maja 1943 na Okroglici v Ozeljanu. Za njim je prevzel dolžnost komandirja **Mirko Nardin-Mihec**, ki je potem vodil to kurirsko postajo do kapitulacije Italije 1943. Nato so bili komandirji **Jože Faganel-Narde, Vladimir Karara-Roman, Peter Žorž, Ahaci Marc in Ciril Kokošar**, ki je vodil postajo do konca vojne 1945.

Po kapitulaciji Italije do konca vojne so se na tej postaji zvrstili tile kurirji: **Vladimir Karara-Roman, Jože Faganel-Narde, Peter Žorž, Zoran Špacapan-Izidor, Jože Likar, Anton Glešič-Janoš, Dane Batič, Anton Rijavec, Mirko Svetina, Stanko Vodopivec, Mirko Vinkler-Stipe, Anton Faganel-Branko, Angel Pelicon, Mirko Mladovan, Branko Računica-Stojan (doma iz Rasline pri Šibeniku), Štefko Špacapan, Emil Špacapan-**

Smiljen, Lado Živec, Ivan Košuta, Mine Gruden, Rus Ural (doma z Urala v ZSSR), Lojze Hvala, Benko Kovač, Milan Črnigoj, Ahaci Marc, Alojz Podgornik, Stojan Furlan, Edo Grmek in Ciril Kokošar-Metod.

Pri izvrševanju kurirskih dolžnosti na kurirski postaji P-11 je padlo 7 kurirjev. Padli so: **Stojan Furlan iz Štanjela na Krasu (padel 1943), Ferdinand Čermelj (padel 1943), Vladimir Ka-**

rara - Roman iz Lok (padel 13. 3. 1944), Peter Pavlin - Radovan iz Ozeljana (padel 21. 5. 1943), Angel Pelicon iz Šempasa, Miroslav Špacapan-Staško iz Ozeljana (padel 24. 2. 1943 in Milan Špacapan-Turko iz Ozeljana (padel 24. 2. 1943).

Do kapitulacije Italije 1943 je kurirska postaja P-11 taborila v okolici Vogrskega, v Šmihelu v Liskovcah, na Krešci pri Vitovljah, v Ozeljanu na Okroglici

ci in v Žagi pri Špacapanu. Po kapitulaciji Italije pa je taborila: v Ozeljanu na Veliki Otavi pri Frnaži, v Končah pri Štefetu, pri Zajčevjih, pri Jožefi Košuta, v Žagi pri Špacapanu; v Šmihelu na Pušči; v Vitovljah pri Julki, v Čikavcu pri Zmetovih in v Brcu pri Marički; v Morelovim. Razumljivo je, da je bilo toliko premestitev kurirske postaje zaradi varnosti kurirjev pred sovražnikom kakor tudi varnosti samih prebivalcev. Če bi sovražnik odkril kurirje, potem bi se masčeval tudi nad civilnim prebivalstvom.

Pred kapitulacijo Italije je karavla vzdrževala zveze s karavlo P-5, ki je bila na območju Predmeje, s postajo P-14 na gornji Vipavski na območju Podrage, s tehniko Sabotin, ki je bila na Petrišču na Ajševici in v okolici Vogrskega in s PK KPS za Primorsko na Vogrskem. Po kapitulaciji Italije so se naloge karavle povečale in razširile. Več je bilo prenosov literature in pošte, tehničnega materiala, spremstev vojaških in političnih voditeljev v razne smeri. Nastale so tudi nove zveze s kurirskimi postajami P-7 v Dolnji Trebuši, s postajo P-12 v Renčah, s postajo P-25, v Brdih, s postajo P-9, 9. korpusom, Goriškim vojnim področjem, tehniko Ančko, bolnico Pavlo in raznimi terenskimi organizacijami na tem območju. Karavla je imela stalne zveze, v glavnem ponoči zaradi večje varnosti. Opravila je nešteto prehodov čez glavno cesto Gorica - Postojna, železniško progo in vrsto prometnih povezav, ki jih je nadzoroval sovražnik. Naloge kurirjev niso bile lahke. Sovražnik je stalno krožil s svojimi patruljami in postavljajl zasede, v katere so kurirji pogosto zašli. Bolj kakor sebe so varovali pošto, ki so jo prenašali. Zavedali so se, da pošta za nobeno ceno ne sme v sovražnikove roke.

Kurirska postaja P-11 je tudi imela več sodelavcev na terenu, imela je obveščevalke, članice SKOJ, ki so opravljale tudi kurirske dolžnosti po terenu. Mla-

Prvi komandir relejne postaje P-11 Peter Pavlin-Radovan iz Ozeljana.

dinke so bile požrtvovalne in pripravljene opraviti vsako nalogo. Karavli so veliko pomagale in jim je treba zato dati vse priznanje in zahvalo. Prav tako morajo biti deležni iskrene zahvale in priznanja prebivalci območja, kjer je bila kurirska postaja P-11. Skr-

beli so za hrano, obutev in druge potrebščine. Tudi če sami niso imeli, kurirji niso smeli biti lačni. Stalna navzočnost kurirjev na območju, kjer se večje partizanske enote zaradi sovražnika niso mogle zadrževati, je pri ljudeh krepila moralo in zavest o neuničljivosti partizanske vojske in trdno vero v zmago.

Kurirjem ni bilo dovoljeno izvajati vojaških akcij in napadati sovražnika zaradi konspiracije in varnosti kurirskih zvez, kurirjev in prebivalstva. Večkrat pa se ni bilo mogoče izogniti akcijam. Karavla P-11 je sovražniku zaplenila konje in drugo živino ter opremo, Nemcem na glavni cesti Gorica - Postojna avtomobil, ujela je nekega mongolca z mulo, ki je korakal za sovražnikovo kolono vojakov in podobno.

Tudi kurirji relejne kurirske postaje P-11 so častno izpolnili svoje dolžnosti v narodnoosvobodilnem boju in prehodili krvavo pot do dragocene svobode. **Lojze Kristančič - Minko**

Italijanski zapori v Portorožu

Malo je znano, da je bil med zadnjo vojno Portorož središče nemškega poveljstva in del Istre. Tu je bil tudi štab za utrjevanje obale. Nemci so utrjevali obalo v desetkilometrskem pasu ob istrski obali. Kaže, da smo že pozabili, koliko je bilo narejenih raznih utrd in bunkerjev.

V neki zgradbi v Portorožu so Nemci naredili posebne zapore. Nekateri trdijo, da so bili tudi prostori za morebitni krematorij. Ta hiša se je umaknila novim hotelom, takoj po osvoboditvi pa so prebivalci porušili zapore in druge naprave, ki so spominjale na ta štab nemške vojske in njihovih pomagačev. V hiši, v kateri so bili italijanski karabinjerji delno pred vojno, nato pa med vojno, se v kleti še vidijo sledovi zaporov. V srednjem prostoru so še kljuke, približno meter in pol visoko, na katere so privezovali zapornike. Večino teh kljuk so po vojni že odstranili, saj sedaj uporabljajo te prostore za kleti.

Ko premišljam o vsem tem, ugotavljam, da je bilo res potrebno veliko poguma vsem, ki so šli v partizane. V piranski občini je bilo 98 padlih in ubitih talcev ter umrlih v taboriščih. Malo se jih je odločilo za osvobodilni boj iz samega mesta Pirana, saj se po imenih vidi, da je bila v tem boju le delavska in kmečka mladina iz vasi piranske občine.

Milan Cirk

Skupina kurirjev karavle P-11 ob odkritju plošče padlim v Ozeljanu 12. avgusta 1984.

FRANJO BAVEC-BRANKO

2

Ob 40-letnici bojev enot 30. divizije pri Štanjelu

Štab divizije ni pričakoval, da bodo borci Kosovelove brigade zdržali do mraka. Z miniranjem so hoteli preprečiti postavitev sovražnikovega oporišča in hkrati zadati sovražniku še en udarec in ga presenetiti. Ko se je glavni na 1. bataljona premaknila na določene položaje, so znova razdelili strelivo med borce. Štab brigade je ukazal, naj se vsi pripravijo za protinapad. Bataljoni so se okoli šeste ure popoldne spustili v protinapad.

Drugi bataljon je napadel proti sovražnikovemu levemu krilu, 3. bataljon neposredno proti Koprivi, 1. bataljon pa je prodiral proti nadvozu, da bi prebil sovražnikovo črto in mu hkrati odsekal levo krilo. Do črte, primerne za met bombe, so kosovelovci napredovali skoraj brez strela. Ko pa so odjeknile prve ročne bombe, so se po vsem bojišču razlegli vzkliki: »Hura! Juriš!« Fašisti ponovnega napada niso vzdržali. Nič niso pomagala povelja nemških oficirjev in grožnje, da bi zaustavili preplašene italijanske satelitske vojaške, ki so kot morski val potegnili vse s položajev. Množica te prestrašene vojske je bežala mimo Koprive, proti Dutovljam in Tomaju in se še vso noč prebijala proti Opčinam in Sežani. Brez vojske so se umaknili tudi preostali Nemci.

S tem se je končala že tretja velika zmaga Kosovelove brigade, ki je tokrat morala sama z velikimi napor in junaštvom premagati v celodnevem boju močnejšega sovražnika. V bojih je padlo 5 tovarišev, 7 pa jih je bilo ranjenih. Sovražnik je imel po podatkih okoli

30 padlih, večje število ranjenih in 3 ujetje vojaške.

Prav ob koncu boja je prišla na bojišče tudi 18. brigada, ki jo je poklical štab 30. divizije, tako da ni posegla v ta veliki boj pri Štanjelu. To je bil obenem tudi zadnji boj 19. brigade za Štanjel, pri čemer si je tudi zaslužila naziv »udarna«.

Štab divizije je računal, da bo naslednji dan sovražnik ponovno poskušal še z močnejšimi enotami, zato sta ostali obe brigadi pri Štanjelu in se pripravili za sprejem sovražnika. Minercem je bilo ukazano, naj odstranijo mine iz miniranih hiš. Ti pa so trdili, da je to prepozno in nevarno, ker vžigalniki lahko že delujejo, če jih bodo še premikali. Njihov strah je bil upravičen. Komaj se je stermnilo, so se po Štanjelu začele eksplozije. Do polnoči je razgnalo kar sedem od dvanajstih nabojev.

Po sovražnih kolonah v Vipavski dolini

Osemnajsta brigada je v noči z 9. na 10. september odhitela v smeri proti Ajdovščini do Oseka. Še ponoči je postavila zasedo ob glavni cesti Gorica-Ajdovščina z nalogo, da napade nemške kolone na poti v Ajdovščino. Po naključju sta prav tisto noč zaminirala cesto minerja Južnoprimorskega odreda, ne da bi vedela, da je v bližini cela brigada že v zasedi. Tudi 18. brigada ni vedela za minerja, ker ju niso opazili pri delu. Vse je bilo pripravljeno. Brigada in minerca so nestrno pričako-

vali sovražnika. Minerca sta morala opozoriti nekega kmeta, ki je pripeljal z vozom, da ne bi zapeljal na mine. Možakar ju je nagradil z jedačo.

Šele okoli poldne so že vsi nestrpni zaslišali hrup bližajoče se sovražne kolone. Najprej je vozil motociklist, za njim pa šest tovornjakov. Nič hudega sluteč je kolona zapeljala čez obvoz okoli porušenega mostu. Motociklist je srečno pripeljal čez minsko polje, toda prvi tovornjak za njim je poletel v zrak. Tedaj pa sta presenečena minerca zaslišala strojnice okoli sebe in puške iz zasede 18. brigade. Ob vzklikih »Hura!« »Juriš!« in treskih ročnih bomb je 18. brigada napadla in uničila še 5 tovornjakov, ki so takoj vsi zgoreli. Napad je bil tako hiter, da si je le malokateri z begom rešil življenje. Minerca sta šele zdaj spoznala, da sta nehoti sodelovala z 18. brigado in ji napravila veliko uslugo, ko sta zaminirala cesto prav tam, kjer je bila brigadna zaseda.

Ze med bojem pa je štab 18. brigade prejel povelje štaba 30. divizije, naj se takoj vrne v Štanjel na pomoč 19. brigadi. Brigada je prispevala v Štanjel prav v času, ko je 19. brigada že razgnala sovražnika. Partizanska obveščevalna služba je pozno zvečer sporočila, da so se popoldne začele zbirati močne sovražne enote.

Tik pred polnočjo je na osnovi vseh teh poročil in sovražnih premikov štab 30. divizije ukazal, naj brigade takoj krenejo čez Vipavsko dolino in postavijo zasede severno od ceste Gorica-Ajdovščina. Bazoviška naj postavi zasede na črti Šempas-Črniče, na območju Šmarje-Štanjel pa naj ostaneta 4. in 5. bataljon z nalogo, da se uprejo sovražniku, če bo spet skušal priti v Štanjel.

Kosovelova brigada je dobila nalogo, naj postavi zasedo na obronkih južno od vasi Bratini in se zavaruje proti Ajdovščini. Štab 30. divizije je bil v vasi Podgora nad Vrtovinom, da bi vodil zasedo na glavni cesti Gorica-Ajdovščina. Bazoviška brigada je zasedla položaje pri Oseku. V zasedo je razvrstila 2. bataljon, ki je izbral položaje nad cesto, pod njo pa je postavil svojo prvo četo. Prvi bataljon je zasedel

položaje pri Šempasu, da bi napadel zadnji del sovražne kolone in zaščitil zasedo proti Gorici, 3. bataljon pa je bil postavljen bolj proti Črničam. Napadel naj bi čelo kolone, ki bi šla mimo 2. bataljona.

Od Črnič proti Drobavljam je bila razvrščena 19. brigada, ki naj bi napadla sovražnika, če bi prišel iz Ajdovščine. Ob zori so vse enote pripravljene čakale sovražno kolono. Šele okrog 12. ure se je od Gorice zaslišalo močno bobnenje motorjev. Trideset tovornjakov je bilo polnih vojakov in materiala, vmes pa sta bila še 2 oklepna avtomobila in 2 motocikla. Vozili so počasi in zelo previdno, z velikimi presledki med vozili, zato je bila kolona zelo dolga. Okoli 13. ure je 1. bataljon z vsem orožjem napadel zadnje tovornjake. Kolona se je ustavila. Presenečeni vojski so poskakali z vozil. Drugi in 3. bataljon sta napadla tovornjake, ki jih je spustil naprej 1. bataljon. Močan navzkrižni ogenj je prisilil 1. četo 2. bataljona, da se je umaknila. Sovražnik je začel urejevati svojo obrambo, zlasti spretno je uporabil oklepne avtomobile.

Štab divizije je ukazal 2. bataljonu 19. brigade, naj prisloži na pomoč 18. brigadi. Ob 13.30 je že streljal na sovražnikovo kolono.

Topništvo 30. divizije je poseglo v boj ob 14. uri. Zaradi velike oddaljenosti topovi niso mogli resno ogroziti sovražne motorizacije, zlasti ne sovražnih oklepnikov. Kolona zaradi več poškodovanih tovornjakov ni mogla nikamor. Oklepniki in pehota so se bojevali okrog tovornjakov in odbijali partizane. Ob 17. uri je sovražnik dobil pomoč iz Gorice. Šest tankov in dva oklepna avtomobila se je razvrstilo ob koloni in jo varovalo. Nemci so z oklepnimi avtomobili pod zaščito tankov do 19. ure umaknili okvarjene tovornjake. Med begom so pozabili tovornjak, ki ga je 18. brigada takoj poslala na osvobodeno ozemlje.

Sovražnik kljub veliki premoči v oklepnih enotah ni prišel v Ajdovščino. Imel je 20 mrtvih, več ranjenih, poškodovanih je bilo 20 tovornjakov, eden je bil zaplenjen. Osemnaj-

Spomin na partizana Jazbeca

Okrog 11. ure dne 6. septembra 1942 je bila Moravska četa 1. štajerskega bataljona, ki je tega dne imela svoj tabor v manjšem gozdičku na robu jase v bližini vasi Tlačnica na Limbarski gori, obveščena, da se iz doline proti Limbarski gori premika sovražna patrulja. Vodstvo čete, ki sta jo vodila komandir Ivan Remic-Lovec in komisar Ivan Kozmelj-Gustelj v soglasju političnega vodstva litijskega terena na čelu z Ladislavom Eberlom-Jamskim, ki je bilo tisti čas na obisku pri četi, je sklenilo postaviti zasedo. Okrog dvajset oboroženih borcev, med katerimi je bil tudi vodnik prvega voda Janez Anžič-Jazbec, je pod vodstvom komandirja Lovca zasedlo položaje, od koder so imeli dober pregled v smeri bližajoče se sovražne patrulje. Kmalu so partizani opazili, da sovražniki prihajajo iz več smeri.

Obveščevalni podatki o sovražni patrulji niso bili popolni. Namesto ene patrulje je bilo Nemcev več tisoč. Sistematično so obkoljevali celotno hribovje Limbarske gore vzdolž Moravske doline in Črne grabna. V obkoljevalnem manevru se je znašel tudi Kamniški bataljon, ki je taboril na zahodnem delu Limbarske gore, nekje v bližini cerkve.

Zaradi novih razmer so spremenili načrt, tako da se je partizanska zaseda morala umakniti. Pri tem so jih kmalu opazili tudi Nemci in začeli so streljati. Partizani niso noteli sprejeti boja, temveč so iskali izhod za umik. Poskušali so v več smereh, toda povsod so našli sovražnika, ki je vedno bolj spoznaval stisko partizanov. Bilo je že jasno, da gre za obkoljevanje tudi s pomočjo telefonske povezave. Premiki sem in tja in občasna streljanja z obeh strani so trajali dobršen del popoldneva. Viktor Kovač-Matevž se spominja, da so imeli partizani zasedene dobre položaje na neki vzpetini, poraščeni z grmovjem, za katerim so bili skriti. Pod vzpetino je vodila gozdna pot. Nenadoma so opazili kolono Nemcev, ki je šla po tej poti. Ko je kolona dosegla celotno dolžino partizanskih položajev, je komandir Lovec ukazal napad. Še posebej se je izkazal Jazbec. Napad je Nemce zelo presenetil. Nemci so se takoj umaknili.

Komandir Lovc je takoj sklical kratek posvet, opisal razmere in določil, da se v naglem jurišu prebijejo. Tega posveta se še dobro spominjata partizana Matevž in Emil. Smer preboja je bila določena proti Pečem in nato umik v hribovje zahodno od Zasavske gore. Že po okrog 20 minutah so se partizani premaknili. V bojnem razporedu z vodnikom Alojzom Gostičem-Mahnetom, komandirjem Lovcem, mitral-

Janez Anžič-Jazbec

ljecem Jazbecom in njegovima pomočnikoma Emilom in Ilijo ter drugimi so takoj nalezli na telefonsko žico in jo prerezali. Hkrati so našli na prvo nemško zasedo, oziroma obroč, proti kateremu so streljali iz vsega orožja z grobnim jurišem iz vseh partizanskih grl. Ta naskok in močno streljanje sta spet presenetila sovražnika. Emil se spominja mitraljeza Jazbeca, ki je stoji streljal proti sovražniku. Ni trajalo dolgo, ko ga je Nemec iz svojega dobro zavarovanega kritja z rafalom iz brzostrelke zadel v zgornji del trebušne votline in mu zdrobil tudi hrbtenico. Mitraljez je vzel prvi pomočnik Emil, smrtno ranjenega Jazbeca so med jurišem tovariši nesli sto do dvesto metrov, nato pa so ga skrili. Že med prenosom mu je ustno votlino zalila kri, da zanj ni bilo več pomoči. Uspešno so ga izvlekli iz sovražnikovega obroča. K uspešnemu preboju je Jazbec odločilno pripomogel s svojim mitraljezom. Enaka zasluga gre tudi komandir-

ju Lovcu, ki je v ugodnem trenutku ukazal napad na kolono Nemcev in nato preboj z jurišem.

Partizan Janez Anžič-Jazbec je bil rojen leta 1920 v Bizoviku pri Ljubljani. Izučil se je zidar-ske obrti in se še mlad v domačem kraju povezal z ljudmi, ki so delovali v naprednem delavskem gibanju. Po okupaciji Jugoslavije se je prek istih ljudi povezal z osvobodilnim gibanjem in bil v njem zelo aktiven do odhoda v partizane decembra 1941. Spomladi ga je partizanska pot privedla v 2. grupo odredov in z njo je bil v vseh bojih vključeno v bitki z Nemci na Jančah 21. maja 1942. Po tej bitki je bil določen v skupino s približno tridesetimi borci, ki sta ji poveljevala komandant bataljona Franc Mazovec-Risto in komisar Jože Babič-Vojteh. Ta skupina je s posebno nalogo takoj krenila na pot. Savo je prekorčila nekje med Pšato in Sv. Heleno in se prebila prek zasavskih hribov v bližino zaselka Cvetež zahodno od Zasavske gore, kjer so jo napadli Nemci. Ta skupina je Nemce pognala v beg, komandant Risto pa je zaplenil mitraljez in ga izročil partizanu Jazbecu. Po tem boju se je glavnina skupine vrnila na Dolenjsko, pet ali šest partizanov z Ristom in Vojtehom pa je ostalo na levem bregu Save skupaj s Sergejem Kraigherjem, sekretarjem PK KPS za Štajersko, ki ga je skupina spremljala. S pomočjo streljanja na Cvetežu smo aktivisti navezali stike s to skupino in Sergejem Kraigherjem ter jih spremljali v gozd Vrhe pod vasjo Rovišče.

Partizan Jazbec, ki je prostovoljno ostal na levem bregu Save, je bil iskren tovariš, izredno pogumen borec in vedrega obnašanja. Do novih partizanskih kadrov je bil zelo neposreden in priljubljen. Po vojni je njegov najmlajši brat Frenk Anžič organiziral prekop posmrtnih ostankov, ki se dan dan ležijo v družinskem grobu na domačem pokopališču v Bizoviku. Ob dvainštirideseti obletnici njegove junaške smrti sva z bratom Cirilom Gričarjem-Emilom, ki je bil v poslednjih trenutkih njegovega boja ob njem, s šopkom rož in svečko obiskala njegov grob. Spremljal naju je njegov brat Frenk Anžič.

Franci Gričar

(nadaljevanje z 9 strani)

te strani. Za 1. bataljon so se premaknili tudi 4. bataljon in oba staba na drugi breg Branice. Pri Štanjelu je ostal le še 5. bataljon, ki je varoval umik iz Štanjela. Ko je izpolnil to nalogo, se je hitro spustil v dolino čez reko Branico, ne da bi pri tem srečal sovražnika. Umik iz skorajda obkoljenega Štanjela je popolnoma uspel.

Šele čez pol ure, ko ni nihče odgovarjal na streljanje, je sovražnik počasi in previdno zasedel Štanjel. Medtem so se boji prenesli v dolino Branice. Ko so partizani že zasedli položaje na drugi strani doline, se je tik pred polnočjo pojavil del pete sovražne kolone s 300 vojaki. Del kolone je krenil na desno po stezi proti Gabrjam, drugi del pa je nadaljeval pot proti Srednji Branici. Ko so prišli do mosta na cesti, so jih napadle enote 4. bataljona, drugi del pa je napadel 1. bataljon. Sovražnik je bil močno presenečen, ker je pričakoval, da so partizani še vedno v Štanjelu in okoli njega. Oba bataljona sta po kratkem boju razbila oba dela sovražne kolone. Vojaki so bežali po gozdu pod Štanjelom. Na bojišču je obležalo 30 mrtvih in 25 ranjenih, bolj pomembno pa je bilo to, da je bila kolona časovno onespособljena in ni mogla zasesti zaporne črte in preprečiti umik brigadi. Partizani so zbrali svoje enote in se pripravili za nadaljnji umik proti Vipavski dolini. Ob 12. uri so poslali še 1. četo 5. bataljona proti vasi Svino z nalogo, da prepreči prodor sovražnika iz vasi Svino. Glavnina brigade naj bi se medtem premaknila na nove položaje. Štab divizije in štab brigade sta sklenila, naj bataljoni zasedejo novo obrambno črto Skolj-Ostri vrh, kamor so odšli ob 12.30. Na nove položaje so prišli okoli 14. ure. Po vsem sodeč je sovražnik opazil premik partizanov, ker je začel obstreljevati s topništvom tamkajšnje okolice, toda partizanom ni prizadel izgub. Ko so se zbrale vse čete 1., 4. in 5. bataljona, so zasedle položaje, če bi prišla še kakšna sovražna kolona. Četrti bataljon je bil

pri Skolju, 1. bataljon na Ostrem vrhu, 5. bataljon pa ob vaški poti pri vasi Svino in dalje proti Vrtovčam. Tu so se gibale sovražne patrulje, ki so verjetno iskale partizane. Ob 15. uri se je pri vasi Svino spopadla s takšno patruljo patrulja 5. bataljona. Sovražna patrulja se je naglo umaknila.

Okoli 16. ure je sovražnik prodrl iz vasi Gabrje do vasi Potok. Partizani niso napadli, da ne bi po nepotrebnem odkrivali položajev, kajti topništvo je celo popoldne tolko vas Šmarje in okoliške hribe. Boji so prenehali, brigada je pravzaprav še enkrat ukanila močnejšega sovražnika. Bila je zbrana, vendar brez 2. in 3. bataljona, ki sta se bila zjutraj ločila od glavnine. Sklenili so, da bo z mrakom odšla brigada čez cesto Gorica-Ajdovščina na zborna mesto pri vasi Kamnje. Da bi si zavarovali prehod čez reko Vipavo na mostu pri Velikih Žabljah, so poslali vod 1. čete 5. bataljona, naj tam postavi zasedo. Tudi sovražnik je hotel tam postaviti zasedo, a so ga partizani pognali v beg. Ob 19. uri je brigada odšla proti Velikim Žabljam. Na čelu je šel 1. bataljon, ki je imel eno četo v predhodnici, za njim pa 4. bataljon, štab 30. divizije in še 2. četa 5. bataljona. Prva četa tega bataljona je po prehodu čez Vipavo zavzela vlogo zaščitnice. Brigada je šla čez Vipavo pri Velikih žabljah, nato pa na Dobravlj. Skrilje in čez Rustje na Kamnje. Prva četa 1. bataljona je pri Dobravljah pregnala še eno sovražno zasedo, nato je bila pot svobodna. Brigadna kolona je ob 21. uri srečno prišla čez cesto Gorica-Ajdovščina in dalje brez ovir do vasi Kamnje. Ponoči sta prišla še 2. in 3. bataljon in brigada je bila zopet popolna. Tako so se tudi končali desettidnevni boji okoli Štanjela.

Ko se po 40 letih spominjamo hudih in svetlih dni bojev enot naše NOVJ, so tudi boji okoli Štanjela zapisani v zgodovini NOB na Primorskem kot svetel primer požrtvovalnosti borcev in prebivalcev Krasi v boju proti fašističnim okupatorjem.

Konec

Štiridesetletnica lovrenške republike

V noči z 22. na 23. avgust 1944 so enote Šerčerjeve brigade napadle močno utrjeno okupatorsko postojanko Lovrenc na Pohorju in jo v srčitem boju, ki je trajal do jutranjih ur, končno zavzele. Hkrati je Tomšičeva brigada zavzela sosednjo Ribnico na Pohorju. S tem je nastalo na tem delu Pohorja obsežno osvobodeno ozemlje, ki je obstajalo do 2. novembra 1944.

Središče je bil Lovrenc na Pohorju, kjer sta bila sedež okraja in komanda mesta. Sem so spadali še Josipdol, Lehen in Ribnica na Pohorju. Osvobodeno ozemlje je segalo od vrhov Pohorja do Dravske doline, kjer so se srečevali partizani z nemškimi stražarji kot na pravi državni meji.

Na tem osvobojenem ozemlju so delovali organi Osvobodilne fronte kot organi ljudske oblasti, organizirana je bila preskrba prebivalstva in 24. septembra je začela v Lovrencu na Pohorju delovati partizanska šola. Lovrenčani so se tudi množično vključili v osvobodilno gibanje, tu so delale nekatere partizanske delavnice, mlini, mesnica in vojaška menza za terenske aktiviste, kurirje in drugo posadko. Od kod so oskrbovali partizanske bolnišnice, zlasti Košuto, ki je bila nedaleč nad Lovrencem na Pohorju. Prirejali so kulturne prireditve, mitinge in organizirali udarniško delo. Partizanska vojska je tudi obračunala z okupatorjevimi sodelavci in drugimi hitlerjanci. Kurirji so prinašali različno literaturo in po več

letih je zopet odmevala slovenska pesem. Zaradi dobre obveščevalne službe so partizani pravočasno izvedeli za prihajajočo nemško ofenzivo in se brez boja umaknili tako, da žrtev ni bilo. Trpeli so le civilni prebivalci, katerim so se Nemci hudo maščevali. Veliko jih je šlo v zapore ali taborišča.

V spomin na lovrenško osvoboditev imajo Lovrenčani 22. avgusta krajevni praznik. Slavijo pa ga v času, ko je obstajala lovrenška republika, in letos bo to 16. septembra, združeno s proslavljanjem občinskega praznika občine Maribor Ruše. Takrat bo v Lovrencu na Pohorju zbor preživelih borcev Šerčerjeve brigade in v šolskem parku bodo odkrili spomenik v spomin na nastanek lovrenškega osvobodjenega ozemlja. Zgrajen iz pohorskega granita bo stal na istem kraju, od koder je pogumen minerec odnesel mino, s katero je pognal v zrak orožniško postajo in s tem prisilil sovražnika k vdaji. V tednu pred praznikom bodo v Lovrencu na Pohorju številna športna tekmovanja in nastopi kulturnih skupin.

Bitka na Klopnem vrhu – praznik občine Maribor Ruše

Z razdružitvijo velike mariborske občine na šest manjših imajo v občini Maribor Ruše praznik v spomin na bitko na Klopnem vrhu, ko so morali Nemci že 17. septembra 1941 bežati na Pohorju. Ta občinski

praznik slavijo vsako leto tako, kulturni program pa izvede ena izmed petih krajevnih skupnosti ruške občine. Letos bo to krajevna skupnost Lovrenc na Pohorju, ki združuje praznovanje s svojim praznikom nastanka lovrenške republike.

Klopnovrška bitka se je odigrala v izredno hudem okupatorjevem nasilju. Ko so bili mariborski Nemci pijani od nemških zmag in ko so na dvorišču mariborskih zaporov padali najboljši sinovi proletarskega Maribora, je na Pohorju zagorel ogenj požgane koč, ki so ga videli tudi v Mariboru. Triindvajset borcev 1. pohorske čete se je namreč 17. septembra spopadlo z nemško posadko, ki je zasedla planinsko koč na Klopnem vrhu. Boj je vodil narodni heroj Miha Pintar-Toledo, španski borec in presenečeni Nemci so se pognali v beg. Na prizorišču so pustili ranjenca, ki pa so ga partizani skrbno obvezali, položili na pograd, tako da so ga Nemci drugi dan dobili živega. S tem so razblinili nemško propagando o partizanskem nasilju. Po bitki so partizani koč zažgali, da je ne bi mogel uporabljati okupatorju. V ognju so se tudi poslovili od svojega padlega Frana Sokliča, ki je bil takrat edina in prva žrtev bojev na Pohorju. Po tem dogodku so Nemci razglasili Pohorje za zaprto ozemlje, priznali za obstoj partizanske države – osvobodjenega ozemlja.

Ivan Požanko

Ameriški piloti pri borcih Kozjanskega bataljona

Med NOB so naši borci veliko prispevali k skupni zavezniški zmagi tudi s tem, da so reševali posadke njihovih letal, sestreljenih nad našim ozemljem. Marsikdaj so ameriške letalce naši borci reševali tudi za ceno lastnih življenj. Pred 40 leti, 19. marca 1944, je bila na Kozjanskem, med Sevnico, Rimskimi Toplicami, Šentjurjem, Podsedo in Brežicami, ena največjih letalskih bitk nad našim ozemljem, v kateri je bilo sestreljenih 10 ameriških letal.

Bil je lep spomladanski dan. Borci Kozjanskega bataljona smo bili zbrani na Bohorju in smo se pripravljali na akcije. V bataljon je prišlo tudi precej prostovoljcev. Ko smo jih razvrščali v čete, smo zaslišali vse močnejše brnenje letalskih motorjev. Kmalu smo opazili skupine zavezniških bombnikov. Urni nemški lovci so od strani začeli napadati strnjene formacije bombnikov. Brnenju motorjev se je pridružilo še silovito regljanje letalskih strojnic.

Nenadoma smo opazili, da je eden od bombnikov v plamenu in dimu padel naravnost proti našim položajem. Zgrabila nas je pani-

ka. Odkrito priznam, da nismo nikoli prej ali ne pozneje tako tekli pred Nemci ali za njimi kakor pred to nevarnostjo, da se ne bi goreče letalo z bombami zrušilo na nas. Letalo je treščilo na tla v bližini našega prejšnjega položaja. Tedaj pa smo opazili v zraku nekaj odprtih padal. Borce smo takoj razporedili v smeri, kjer so pristajali. Nekateri padalci so se skušali skriti v gozdu, da jih ne bi dobili Nemci. Posamezniki so nas brž spoznali po petokraki zvezdah, ki smo jih imeli na titovkah. »Tito, Tito,« so nas začeli navdušeno pozdravljati, naposled smo se znašli v prijateljskih objemih ljudi, ki smo jih srečali prvič v življenju.

Tako smo našli štiri letalce in se z njimi fotografirali (aparati so imeli eden od letalcev). V svojih zemljevidih so si označili kraj pristanka. Komaj so došli, da so pristali še na ozemlju rajha in prišli v roke partizanov. Pojasnili smo jim položaj v Jugoslaviji, posebej še v Sloveniji in da so partizanske enote tudi v nekaterih delih Avstrije. Letalci so si vse to skrbno zapisovali, nas fotografirali, potem pa smo jih brž poslali po kurirski zvezi v Be-

lo krajino. Od tam so jih odpeljali v njihove baze v južni Italiji.

Čez nekaj časa smo našli še enega letalca, pisal se je Karl Lannier. Bil je hudo ranjen, krogle letalske strojnice so mu poškodovale vrat, grlo in nogo. Nezavestnega smo prenesli v našo skrivno partizansko bolnišnico. Zgodilo se je skoraj nemogoče. Ob skrbni negi in velikem prizadevanju zdravstvenega osebja je ozdravel. Že 18. septembra 1944. leta je skupaj z drugimi odšel v svojo letalsko bazo.

Za našo plemenito in humano akcijo reševanja zavezniških letalcev pa smo morali plačati tudi velik krvni davek. Še isti dan, 19. marca 1944, smo se spopadli z več nemškimi patruljami, ki so prišle iskat zavezniške letalce. Z učinkovitimi akcijami smo jih pognali v njihove postojanke. Toda zbrali so večje enote in nas v noči od 23. na 24. marec napadli, misleč, da so letalci še vedno pri naši enoti. V tem neenakem boju je padlo 23 naših borcev. Tako smo tudi Kozjanci prispevali svoj delež k reševanju in zaščiti zavezniških letal.

Karl Žmavc-Gorazd

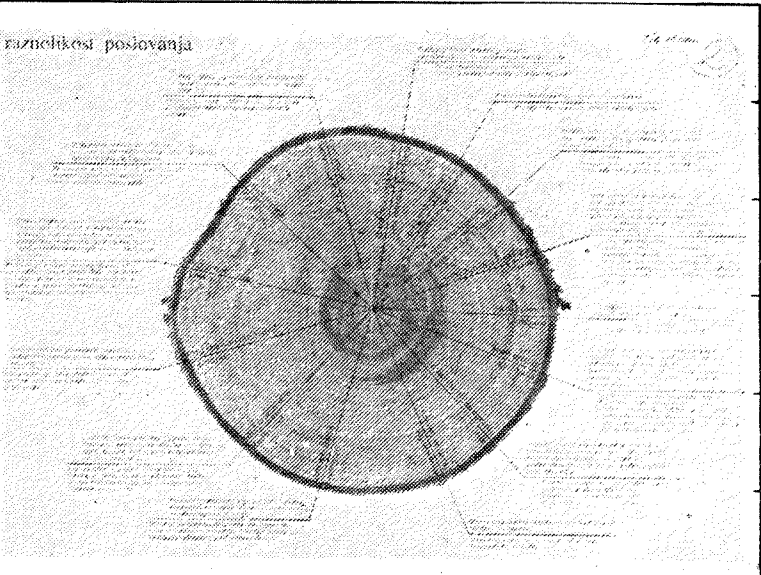
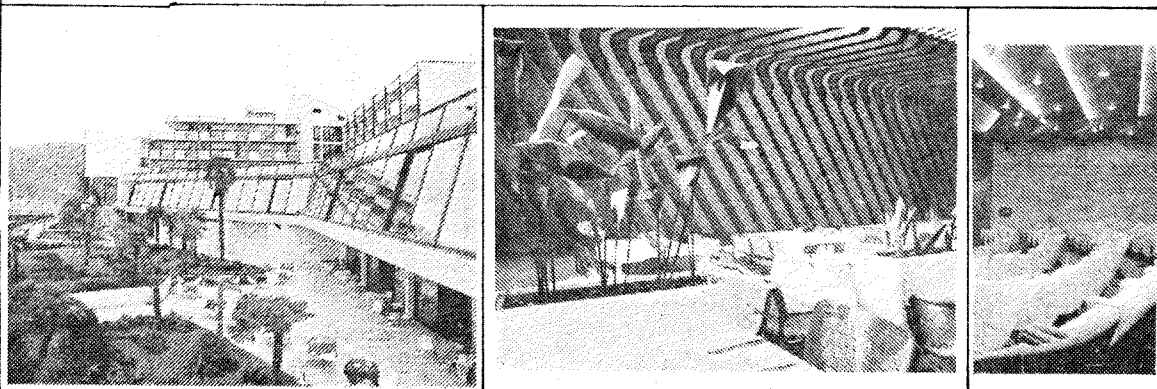
NAGRADNA KRIŽANKA

LESNINA

Razpis nagradne križanke

Tokrat vam je nagradno križanko pripravila Lesnina. Pravične rešitve pošljite do 20. septembra 1984 na naslov Uredništvo TV-15 Naš tovariš; Miklošičeva 28. 61000 Ljubljana. Na spodnji levi rob pa pripišite Lesnina. Tri reševalce čakajo nagrade iz knjižnega programa založbe Borec.

lesnina

	PREDHOD. CASOPISA TT			VRSTA IGR NA SRECO	LOVICA	OSTANEK IGR. KART	●	TELESNA POSKODBA	DANEU	NASLOHJALO	TROJA	PROZORNA TKANINA	ISKALKA	ZVEZDNIK
	IKRAVEC						NAHOD							
	DREVESNI SOK						MENIČNI POROK							
	VRSTA BOJ. LADJE													
	JAPONSKI TELOVADEC				NADLEŽNA ZUZELKA				LJUDSKI ODBOR			100 M2		
	OS. ZAIMEK			DEL POSODE	SLOVNIČNI POJEM			FRANCOSKI SLIKAR	ČAS BREZ VOJNE			VEK		HAZARDER
	FRANCOSKI REVOLUCIO.					ZDRAVILNA RASTLINA					PREGOVOR			
	VRSTA DREVESA					TURNER	ITEM			LESEN PLUG				
	MALIKOVAN.						TRDA KOVINA			FONDA			JAJCE	
	POL. STRAN. V ZRN							VRSTA	HLADETINA				PO	
	ENAKA SOGLASN.			VRSTA PAPIRJA	VRSTA BLAGA				VRSTA UJEDE			NIKOLIĆ		
	GR. BOG VETRA					DEL MATEM.	REKA V SVICI				DARILO			
	SVIT											AMONIJAČ. SPOJINA	ZOLAJEV ROMAN	NAGRADNI KUPON IME: _____ PRIIMEK: _____ NASLOV: _____ _____
	GAMAL ABDEL						DEL ROKE							
	SPLETKA						VRSTA ANTILOPE			MAKARSKA				
	REKA V SZ								MOŠKI POTOMEČ					
	SKANDIJ. DROBIZ					LUTECIJ		SEIDEL						

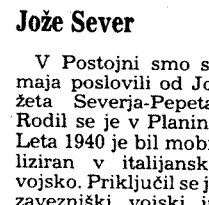
Alojz Mohorčič

Maja smo se v Stomažu pri Sezani poslovlili od Alojza Mohorčiča, rojenega 1910. leta na Pristavi pri Štjaku. Leta 1942 je bil odveden v italijansko vojsko v posebni kazenski bataljon v južno Italijo. Prve dni septembra 1943. leta je prišel v partizansko zbirno bazo v Gravino. Določen je bil v 1. prekomorsko brigado. Po razformiranju te brigade je bil dodeljen Lički brigadi in sodeloval je v obrambi GS NOV in POJ ob desantu na Drvar. Zaradi izčrpanosti je bil poslan na zdravljenje v Bari. Bil je dvakrat odlikovan.

Ivana Heberle

V 95. letu je maja umrla partizanska mati Ivana Heberle z Bleda. Njeni trije sinovi so bili v partizanih, dva sta padla, moža pa so odpeljali v Begunje in Mauthausen, od koder se ni vrnil. Skupaj s hčerka ma je sodelovala z NOG.

Jože Urh

V Postojni smo se maja poslovlili od Jožeta Severja-Pepeta. Rodil se je v Planini. Leta 1940 je bil mobiliziran v italijansko vojsko. Priključil se je zavezniški vojski in prekomorskim brigadam. V domovino je prišel s 1. letalsko eskadriljo 1944. leta. Zaupali so mu mesto vodje mehanične delavnice. Imel je čin vodnika.

**Dominik
Peternelj**

Pred enim letom je umrl Dominik Peterneš, rojen pred 63 leti. Mobiliziran je bil v italijansko vojsko. V severni Afriki se je pridružil NOV in 1944. leta je prišel v Dalmacijo in Beograd. Bojeval se je na sremški fronti. Leta 1945 je bil demobiliziran. Od njega smo se poslovlili v Novakih. Bil je večkrat odlikovan.

Jože Urh

Od Mihaela Drobinca smo se poslovili na Vinskem vrhu pri Slivnici. Rodil se je 1916. leta v Bukovju. Bil je borec Bračičeve brigade.

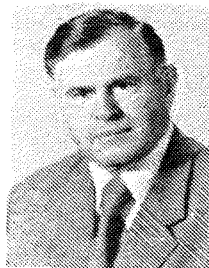
Miha Ribič

Na Polzeli je umrl Miha Ribič, rojen 1928. leta. Komaj 15-leten se je priključil NOV. Bil je kurir na kurirski postojanki TV-34 na Štajerskem. Po vojni je delal pri narodni milici, v rudniku in tovarni nogavic na Polzeli.

Alojz Ožir

Na Polzeli smo se februarja poslovili od Alojza Ožirja, rojenega 1927. leta. Šestnajstletni deček se je priključil NOB kot pripadnik komande mesta Ljubno. Ob decembrski ofenzivi 1944. je bil ujet in odpeljan v Begunje.

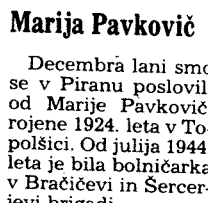
Ivan Palir

Na Polzeli smo se poslovili od Ivana Palirja. Takoj po prihodu okupatorja je bil z vso družino izseljen v Srbijo, kjer se je vključil v NOG. Najprej je bil aktivist, kasneje pa se je priključil Krajiški brigadi. Za zasluge med NOV je bil odlikovan.

Jože Zigmund

Rodil se je pred 84. leti v vasi Žerovnica na Notranjskem, kjer smo ga marca tudi pokopali. Že pred vojno je bil med soustanovitelji Društva kmečkih fantov in deklet. Ob okupaciji pa se je takoj vključil v delo OF. Leta 1942 je bil interniran na otok Rab. Po vrnitvi jeseni 1943 je bil zaradi invalidnosti terence operativnih enot. Bil je odklikovan.

Marija Pavkovič

Decembra lani smo se v Piranu poslovili od Marije Pavkovič, rojene 1924. leta v Topolšici. Od julija 1944. leta je bila bolničarka v Bračičevi in Šercerjevi brigadi.

Janez Muršak

V Lenartu smo se aprila poslovili od Janeza Muršaka, kmeta iz Spodnje Voličine, rojenega 1909. leta. Spomladi 1943. leta je začel sodelovati z NOG, bil je član okrajnega odbora OF za Lenart. Pri njem je bila tudi partizanska postojanka. Organiziral je domačine za odhod v partizane. Bil je večkrat odlikovan.

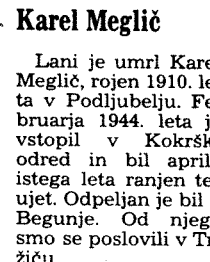
Jože Lotrič

Aprila smo se v Mengšu poslovili od Jožeta Lotriča, rojenega 1915. leta v Železnikih. Z NOG je sodeloval od začetka vstaje skupaj s svojima bratoma. Leta 1943 je bil aretiran in odpeljan v Gonars. Po kapitulaciji Italije se je vrnil v Ljubljano in nadaljeval z delom OF.

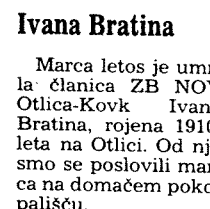
Franciška Rok

Marca je umrla Frančiška Rok, Švaganova iz Goričic. Rodila se je 1897. leta. Takoj po okupaciji se je vsa njena družina odločila za NOB. Sin je bil borec, hčerki in mož so bili aktivisti.

Karel Meglič

Lani je umrl Karel Meglič, rojen 1910. leta v Podljubelju. Februarja 1944. leta je vstopil v Kokrški odred in bil aprila istega leta ranjen ter ujet. Odpeljan je bil v Begunje. Od njega smo se poslovili v Trzinu.

Ivana Bratina

Marca letos je umrla članica ZB NOV Otlica-Kovk Ivana Bratina, rojena 1910. leta na Otlici. Od nje smo se poslovili marca na domačem pokopališču.

SREČKO BERLIČ

1

Boj 17. SNOB Simona Gregorčiča v avgustu 1944 na Krnu

Kljub žrtvam v Benečijo

V dneh od 20. do 23. avgusta 1944 se je bojevala brigada Simona Gregorčiča v pogorju Krna pod Rdečim robom z več kot šestkrat močnejšimi Nemci in domobranci. Brigada je prodirala v Benečijo, to pa so hoteli sovražniki na vsak način preprečiti. Kljub hudemu boju pod Rdečim robom je brigada prekorčila Sočo, odšla v Benečijo in se več kot dva meseca uspešno bojevala na skrajnem zahodnem robu slovenskega narodnostnega ozemlja.

V poletnih mesecih 1944 sta delovala na severozahodnem delu Primorske dva odreda. Idrijsko-tolminski je obvladal Sentviško planoto, celotno Baško grapo in ves levi breg Soče od Podbrda, prek Mosta na Soči, Tolmina, Kobarida vse do Bovca. Briško-beneški odred je deloval po razsežnem ozemlju zahodno od Soče. Obvladoval je Goriška Brda, vzhodno in zahodno Benečijo, Rezijansko dolino in budil narodno zavest do skrajnih zahodnih meja našega narodnostnega ozemlja.

V juliju 1944 je Vrhovni štab NOVJ izdal povelje, da je potrebno v podporo zaveznikom in zaradi morebitnega izkrcanja Anglo-Američanov v Tržaškem zalivu okrepiti partizanske enote in gibanje na naši narodnostni zahodni meji. Tja naj bi odšla ena od operativnih brigad, da bi premaknili ravovesje še bolj v partizansko korist. Za vodenje vojaških operacij na tem območju je 9. korpus sklenil imenovati poseben »operativni štab za zahodno Primorsko«, ki bi ga sestavljali: Joško Uršič kot komandant, Franc Černugelj, komisar in Franc Bavec-Branko, načelnik. Ta štab naj bi vodil vso dejavnost obeh odredov in prihajajoče brigade, hkrati pa bi bil v primeru zavezniške invazije vojaški predstavnik jugoslovanske armade.

Štab korpusa se je odločil, da na to področje pošlje 17. brigado Simona Gregorčiča. Izbira ni bila naključna. Peta brigada Simona Gregorčiča je opravila danes že legendarni prvi pohod v Benečijo maja 1943, 17. brigada Simona Gregorčiča pa je bila še dvakrat na pohodih v Benečijo: novembra 1943 in februarja 1944. Tudi sama ustanovitev 17. SNOB Simona Gregorčiča je bila slavnostno opravljena septembra 1943 na desnem bregu Soče, na Koradi (Kobalar). Tako so borci in komandirji odhajali na znano območje.

Pred odhodom je brigada taborila za vrhom Kuclja, blizu Čavna na Trnovski planoti. Na dolgo pot se je odpravila 8. avgusta. Prvo noč je prehodila Predmejo do Mrzle rupe, naslednjo noč pa skozi Dolenjo in Gorenjo Trebušo na Sentviško planoto. V noči od 11. na 12. avgust se je brigada spustila v Baško grapo, prekorčila reko Bačo v Klavžah pri Podmelcu, prekorčila cesto in železnico ter se prek Huma in Ljubinja povzpela do planine Lom. Brigada je imela približno 375 borcev in bork; do sem je brigada pripeljala še približno 250 italijanskih borcev, ki so odhajali v brigade Garibaldi. Prevzeli so jih borci Idrijsko-tolminskega odreda in jih naslednjonoč prepeljali čez sočo.

Dne 13. avgusta popoldan se je brigada odpravila z Loma strmo v grapo Zadlaščice, ki jo je prečkala po zasilenem višjem mostu. Zjutraj je prispela do vasice Čadrg, kjer je čez dan počivala. Proti večeru se je brigada odpravila v grapo Tolminke, se povzpela prek sedla Petrovč in se utaborila nad vasjo Krn. Naslednji dan je brigada priredila v vasi miting.

Vzhodni greben tvorijo Rdeči rob, Veliki Stador, Sleme s Čelom, planina Pretovč in Mrzli vrh. Tik pod Rdečim robom, malo nižje od njega leži v južni smeri kopasto zaobljen hrbet Velikega Stadorja. Borci povečini niso ločevali Rdečega roba od Velikega Stadorja, ampak so vse skupaj označevali za Rdeči rob. Planina Sleme leži tik pod skalami Velikega Stadorja, greben Slemen pa se na jug malo dvigne v Čelo, strmo pade do sedla pod planino Pretovč in se še enkrat dvigne do vrha Mrzli vrh.

Položaji nad vasjo Krn, ki jih je brigada zasedla 15. avgusta niso dajali zadostne varnosti, zato se je brigada 17. avgusta premaknila in razmestila na opek vzhodni greben na planine Pretovč, Medrija in Sleme. Nobena enota ni zasedla vrhov na zahodnem grebenu (Pleče, Kožljak, Krn) in nobena ni zasedla ali vsaj nadzorovala najvišjih severnih vrhov od Krna (Skrbine, Batognice, Maseljnika, Škofiča) do Rdečega roba, čeprav so nekateri funkcionarji to predlagali. Ta neprevidnost in lahkovernost sta bili usodni.

Štab brigade, ki so ga sestavljali komandant Joško Uršič, namestnik Stanko Paulus, komisar Janez Koselj in načelnik štaba Samo Horvat, se je namestil na planini Medrije. Tam se je utaboril tudi drugi bataljon s komandantom Ilijem Jovovičem in komisarjem Srečkom Berličem. Del bataljona je zasedel greben Slemen in vrh čelo. Prvi bataljon s komandantom Leopoldom Koširjem in komisarjem Antonom Konavcem-Stenkom se je utaboril na planini Sleme. Tretji bataljon s komandantom Tončkom Kosovelom in komisarjem Francem Lozem je zasedel planino Pretovč in Mrzli vrh.

Dne 17. avgusta so vsi podatki kazali, da sovražnik v Kobaridu in Tolminu miruje. Idrijsko-tolminski odred je bil na območju vasice Čadrg. Dne 18. avgusta je bila na planini Medrije konferenca štaba brigade in štaba Idrijsko-tolminskega odreda s komisarjem Briško-beneškega odreda. Med drugim so se dogovorili, tako bosta brigada in odred sodelovala v primeru sovražne akcije. Takoj po konferenci je bil prvi sestanek nastajajočega operativnega štaba za zahodno Primorsko. Na obeh sestankih so že imeli nekaj podatkov o tem, da se sovražne posadke v Kobaridu in Tolminu pripravljajo na akcijo proti partizanom. Ker pa ni bilo po dolini nobenih sovražnih premikov in nobenih znakov, da bi posadke dobivale okrepitve, je prevladalo mnenje, da za brigado in odred ni nobenih nevarnosti od domačih domobransko-nemških posadk. Zmagala je ocena, da domobranci in Nemci ne morejo mimo položajev brigade, in da jih bo brigada zlahka odbila nazaj v dolino.

Po sestanku brigade sta se komandant brigade Joško Uršič in komisar Briško-beneškega odreda Franc Črnugelj ponoči odpravila mimo Krnskega jezera proti vasi Soča. Joško Uršič je imel nalogo, da bi od tam orgniziral ve potrebno za likvidacijo belogardistične postojanke v Trnovem, Franc Črnugelj pa je odšel na predvolilno zborovanje. Imel je nalogo, da sodeluje pri dokončnem oblikovanju in odhodu nove koroške čete.

Dnevi so bili jasni in vroči. Noči so bile izredno svetle, le zjutraj so se po pobočjih vlačile megle. Devetnajsti avgust je mineval mirno, vse do poznih nočnih ur. Čez dan ni bilo po dolini nobenega prometa, torej nobenih novih sovražniških enot, skratka nobenih sprememb. Prav nič ni kazalo na kakšno veliko nemško akcijo.

Vse partizanske obveščevalne službe in vse terenske organizacije pa so spregledale, kdaj je iz Furlanije prispela in skozi Kobarid odšla elitna enota nemških »planinskih lovcev« pod vodstvom podporočnika Scheferja. Ta se je zvečer 18. avgusta na skrivaj pripeljala skozi Kobarid in se odpravila v krnsko pogorje. Izognila se je vsem naseljem pod zahodnim ostenjem Krna (Dreznica, Ravne, Magozd, Koseč) in prispela neopažena zjutraj ob petih na vrh Vrata (2014 m), severno od Krna. Ta nemška enota je 19. avgusta zasedla po vrsti vse dominantne vrhove severno nad vasjo Krn: vrh Krna, Krnsko škrobino, Meseljnik, Škofič in Rdeči rob. O tem ni nihče od partizanov vedel ničesar. Nemško poročilo navaja, da so njihove enote tega dne do večera brez stika s partizani zasedle vse močne prehode in prelaze proti severu in severozahodu.

Brigada se je približno 500 metrov pod nemškimi položaji mirno odpravljala k nočnemu počitku. Že pred polnočjo, vedno bolj pa v urah proti jutru so se začeli kazati in vse bolj množiti znaki napada. Nekje v dolini je počil strel, pa rafal nekje drugod, pa zopet nekaj strelav, noč je bila vse bolj nemirna. Predvsem iz smeri Tolmin-Javorca je bilo čuti sovražnikove enote.

Vendar kažejo vsi ukrepi štaba brigade v prvih jutranjih urah 20. avgusta na to, da je bil štab brigade še vedno prepričan, da grede proti partizanom manjše mešane enote posadke iz Tolmina, in da bo brigada z njimi zlahka opravila. Nihče ni ponudil, da gre proti partizanski brigadi 375 borcev nemška planinska enota 1632 izurjenih vojakov, ki se je delno 18. avgusta, v glavnem pa 19. avgusta zvečer pripeljala iz Furlanije in je skozi kobarid nadaljevala pot delno proti Dreznici, delno po dolini Soče proti Tolminu. Ob okrepljenem 136. planinskem bataljonu pod vodstvom majorja Dietricha so sodelovale proti partizanom še vse posadke iz Tolmina, Kobarida in Bovca, vsega skupaj več kot 2000 mož.

Nemški načrt napada je slonel na natančnih podatkih o moči in razvrstitvi partizanov. Ti podatki so morali biti zelo sveži, po čemer se da sklepati, da je bil na delu izkušen izdajalec. Lahko iz brigade ali odreda, lahko s terena. Do danes tega ne vemo točno, čeprav so nekateri znaki, da je izdajo povzročil obveščevalec Idrijsko-tolminskega odreda, ki je nekaj dni pred bitko prebegnil k Nemcem oziroma domobrancem. Zanimivo je, da se je brigada premaknila nad vas Krn 15. avgusta, na Sleme 17. avgusta zvečer, že naslednji večer pa so Nemci začeli skrivno obkoljevanje z zasedbo vrha Krna in sosednjih vrhov vse do Rdečega roba. Ker so pretihotapili eno enoto iz Furlanije že 18. agusta pozno zvečer, so presenetili brigado skoraj v celoti.

(se bo nadaljevalo)

Poraz domobrancev med Hribom in Koprivnikom

V zgodnjih jutranjih urah 15. novembra 1944 so levstikovci skupaj z jurišnim bataljonom 18. divizije in 10. brigado krenili vsi prezeblji po snežni plundri v boj. Spustili so se za Koprivnikom proti cesti Planina-Hrib-Koprivnik.

Sovražnik, ki je začutil nevarnost za hrbtom, se je že obrnil proti Kočevju. Vračal se je iz Črnomlja z vozovi mrtvih. Levstikovci so imeli krasen položaj za napad. Sovražnik je bil neposredno pod njimi, nezavarovan in dozevalo se je, da tudi močno prizadet, moralo pa mu je kvarilo še strašno vreme, ki so ga partizani že davno poznali in priznali za domačo nujnost.

Ob 9. uri 15. novembra so torej levstikovci in jurišni bataljon 18. divizije vsi hkrati začeli streljati s kote 739, ki je neposredno nad vasjo Hrib, iz vsega orožja. Minometalci so zadevali izredno natančno in uspešno v najbolj goste sovražne vrste. Med belogardisti je zavladovala popolna zmeda. Razbežali so se na vse strani, iskali kritja in smer zasilnega izhoda proti Kočevju.

Tedaj sta zelo uspešno jurišala jurišni bataljon 18. divizije in celotna Levstikova brigada. Pobila sta čez 100 sovražnikov in jih še več ranila. Zažgala sta 5 rešilnih avtomobilov, ulovila 3 belogardiste in enega Nemca, zajela vozove z mrtvimi Nemci in belogardisti. Boj je trajal do četrte ure popoldne. To je bilo res bojišče, posejano z mrtvimi »kot s snopi ajde al'pšenice«. Pri Hribu je torej šlo za Rupnikov bataljon in Rupnik v svojem poročilu bistveno zmanjšuje poraz, ali pa v teh bojih niso prizadeli samo Rupnikov, temveč tudi Schumacherjev bataljon iz Sentvida, kajti očitvidci ne bi mogli sicer govoriti o ujetih domobrancih. Navedli bomo pričevanje komandanta 18. divizije in komandanta 8. brigade.

Komandant 18. divizije Tone Vidmar-Luka v svojem dnevniku na kratko piše: »Dne 15. novembra še ob jutranji zarji gremo po gozdu in Koprivnika proti Hribu, kjer smo naleteli na sovražno kolono, ki je prihajala iz Nemške loke proti Koprivniku. Borba je trajala od 9. do 16. ure. Sovražnik ima okoli 100 mrtvih in 100 ranjenih. Zaplenili smo 3 puškomitraljeze, 4 brzostrelke, 20 pušk, mnogo municije in opreme. Naših je 9 mrtvih, 15 ranjenih. Proti večeru premik v

Nemško loko, kjer prenočimo.«

Poročilo štaba 18. divizije pravi, da so odšli iz Podsten ob 7. zjutraj. Ko so se približevali vasi, so opazili sovražno kolono okoli 300 ljudi, ki je prišla na Hrib iz Nemške loke. Drugi bataljon Osme je varoval položaje v smeri Koprivnika in hkrati imel povezovalo z 10. brigado, ki je zasedla položaje na desnem krilu nad Koprivnikom ter ob 12,30 napadla sovražnika v samem Koprivniku.

Prvi bataljon 8. brigade je napadel levo sovražnikovo krilo. Del svojih sil je razvrstil tako, da je zavaroval bočno smer proti Planini. Ko je sovražna kolona hotela kreniti iz Hriba proti Koprivniku in se je povsem razkrila na čistini, je prvi bataljon udaril po njej z vsem orožjem in močnim ognjem. Druga dva bataljona Levstikove brigade sta tedaj skupaj z jurišnim bataljonom jurišala na sovražnika.

Sovražno kolono so popolnoma uničili. Rupnikov bataljon je bil najbolj prizadet, toda kolono so verjetno sestavljale tudi druge sovražne enote, kajti vračanje iz Črnomlja v Kočevje ni potekalo načrtno. Šumaherjeva skupina je ponoči celo zašla. Zaradi tega je treba računati z izgubami tudi teh enot, katerih poročila o tem boju in izgubah niso ohranjena. Komandant 8. brigade Jože Ožbolt je napisal o tem boju malo več: »Okoli 6. ure zjutraj je brigada nadaljevala pohod v smeri Mačji hrib – vas Hrib. V brigadno kolono je prišel tudi komandant divizije. Okoli 8. do 9. ure zjutraj je brigada prišla pred vas Hrib. V noči je zapadlo od 15 do 20 cm snega. Naselja Koprivnik in Hrib sta bila zavita v meglo. Slišati je bilo ropot vojne opreme iz vasi Hrib. V tem trenutku je padel prvi sovražni strel. Domobranski stražar je ustrelil vodjo naše predhodnice. Začel se je silovit boj. Glavnina brigade se je usmerila v napad na vas Hrib. Desni krilni bataljon je varoval brigado od smeri Koprivnika, levo pa od smeri Slaba Gorica. V brigado je prišel na pomoč tudi jurišni bataljon divizije. Bataljoni so zelo hitro zavzeli svoje bojne položaje in iz vzhodne strani Hriba takoj prešli v napad. Sovražnik je bil presenečen. Ni se organizirano upiral. Prenočevali in počivali so v Hribu in v Koprivniku.

Brigada je bila zelo močno oborožena, predvsem z avtomatskim orožjem, jurišni bataljon pa izključno z avtomatskim orožjem. V trenutku, ko se je bil najsrdečši boj pri Hribu, je bilo slišati močno streljanje v širši okolici Koprivnika. Tam je 10. brigada s svojimi enotami presekala cesto Koprivnik – Onek in preprečila odhod sovražne kolone proti Kočevju. Skupina sovražne vojske kakih 50 vojakov je bežala iz Hriba proti Koprivniku. Domobranci iz Koprivnika so mislili, da partizani jurišajo na Koprivnik. Nastala je splošna zmeda v njihovih enotah, tako da so streljali po svojih ljudeh.

Boj okoli vasi Hrib ni trajal dolgo. Že med bojem se je dvignila megla, tako da je bila vidljivost dobra tudi na večje razdalje. Opažali so beg manjših skupin sovražnih vojakov, na katere so streljali mitraljezi in boljši strelci. Medtem ko je boj za Hrib ponehaval, se je pojavila nova, do tedaj neznana močnejša skupina sovražnih vojakov, ki je s strani Golobinjeka udarila po komori 8. brigade.

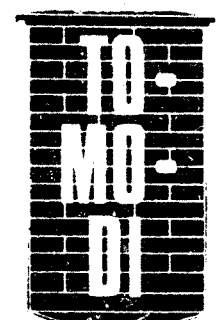
Po krajšem posvetu smo menjali bojno razporeditev. Jurišni bataljon je končal boje pri Hribu. Osmo je z glavnino svojih enot krenila v novi boj proti sovražniku, ki je napadel brigadno komoro. Boj je v gozdu trajal več kot eno uro.

Sovražnika smo razbili in potisnili proti Koprivniku. Okoli 14. ure se je brigada po bojih zbrala v gozdu pri Mačjem hribu na cesti, ki vodi iz Koprivnika na Planino. Po krajšem posvetu je brigada nadaljevala pohod v smeri Mačji hrib – Slaba Gorica. Tu smo na cesti našli več sovražnih vpreg z mrtvimi domobranci, municijo in drugimi vojaškimi potrebščinami. Sovražnik se ni več upiral, tako da so okoli 16. ure boji pri Koprivniku, Hribu in Nemški loki ponehali.

Brigada je dobila nalogo, naj menja smer pohoda in se zbere v Nemški loki. Tu je brigada prenočila in ostala tam še 2 do 3 dni. Ta čas smo izrabili za analize bojev, odmor in pripravo za pohod na Kočevje. Komanda divizije je bila v Čepļah, 10. brigada pa v Koprivniku.

Glavni štab na čelu z Dušanom Kvedrom si je ogledal postrojeno divizijo na slovesnosti v Koprivniku, preden so šli v napad na Kočevje. Tu so borci, starešine in poveljstva dobili priznanja za junaški boj pri Hribu in Koprivniku.

Janez Perovšek-Pelko

Topleje in ceneje

topli montažni dimnik
z giblivo kisloodporno
ognjestalno šamotno cevjo

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALA: 218-347 TELEGRAM: KIP Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

Zapis iz Lokev pri Črnomlju

MDA mladim veliko pomenijo

»Živio, živio! Lepo se imejte pa drž'te se!« To je bil najpogostejše izrečen stavek tistega dne, 25. avgusta, ob slovesu brigadirjev v naselju Lokve pri Črnomlju. Malo je bilo jeze, malo hrupa, na koncu pa je vedno vse dobro. Tako menijo brigadirji, s katerimi smo se pogovarjali. Še zadnje letošnje brigadirsko kosilo in razšili se bodo vsak na svojo stran. Ostali pa bodo spomini in ostali bodo sadovi njihovega dela.

Na letošnji republiški MDA Bela krajina so sodelovale brigade iz Ljubljane Bežigrada, Nove Gorice, Kočevja, Ilirske Bistrice, Vrhnike, Škofje Loke, Brežic, Mozirja, Zasavja in brigada Rdečega križa Slovenije. Skozi brigadirske vrste je šlo 280 brigadirjev; to je nekoliko manj, kot so načrtovali (od 300 do 350), pa so primanjkljaj s pridnostjo nekako izbrisali in načrtovana dela izpolnili. Najbolj pohvalijo drugo izmeno. Investitorji vseh del so bili SIS, komunalno gospodarstvo in občina Metlika, izvajalec del pa DO Komunalno gospodarstvo Metlika. Celotna vrednost naložbe znaša v KS Dobravice 9.100.000,00 dinarjev, v KS Drašiči pa približno 6.000.000,00 dinarjev. Povejmo še, kje in kaj so brigadirji letos delali: Vsa dela so potekala v občini Metlika. Izkopavali so jarke in delali še vse drugo za napeljavo vodovoda v KS Dobravice na razdalji Geršiči - Dolne Dobravice do Gornjih Dobravice v dolžini 2.500 metrov in 1.800 metrov v KS Drašiči od vasi Brašljevic do Drašičev. Ocenjujejo, da je dalo letošnje brigadirsko delo zelo koristne rezultate, saj bodo občani KS Dobravice in Drašičev hitreje dobili zdravo pitno vodo iz vodovoda. Brez dvoma je vodovod velika pridobitev za ljudi in njihov nadaljnji razvoj, da posebej ne omenjamo pomena za razvoj kmetijstva, turizma itd.

»Imamo pa še veliko vasi brez zdrave pitne vode, brez kanalizacijske napeljave, telefona in podobnega,« je dodal predsednik izvršnega sveta skupščine občine Metlika Milan Vajda na sklepni slovesnosti v Lokvah in se z zaupanjem obrnil na brigadirje: »Pričakujemo, da bodo mladinske delovne akcije pri nas tudi v prihodnje. Za brigadirje pa je ob delu in drugih dejavnostih to tudi šola življenja, v kateri se seznanjajo z življenjem in delom belokranjskega človeka, kmeta in delavca, in odnesejo s seboj medsebojna spoznanja, pričevanja naših ljudi in prispevek, ki so ga dali naši ljudje med narodnoosvobodilnim bojem.«

Če gre za resno sodelovanje krajanov in drugih dejavnikov v KS in občini, ki se kaže skozi skupno delo, družabna srečanja, predstavitev kraja in košček belokranjske topoline, potem je to dokaz, da so brigadirji dobrodošli.

»Posebna zahvala za delo in skrb gre štabu akcije in komandantom brigad za dobro sodelovanje in dosežene rezultate,« mislijo občinski možje v Metliki. In kdo so ti štabovci? Komandant akcije je bil Zvone Butala, namestnik komandanta za naselje Milan Gornik, namestnik komandanta za delovišče Dušan Brinc, namestnik komandanta za interesne dejavnosti Mojca Vrlinič in ekonom Silvo Štubler.

Živa Drole

Med brigadirji je bilo približno petdeset udarnikov. Kako so si priborili udarniško značko? S pridnostjo, ko je bilo treba zavihteti kramp in ko je šlo za interesne dejavnosti popoldne, ko je bilo treba skrbeti za red in disciplino, skratka - udarniška značka že pomeni vzor dobrega brigadirja, pomeni ponos. Na sklepni slovesnosti pa so podelili tudi priznanja vsem, ki so kakorkoli pomagali brigadirjem pri izvedbi akcije.

Interesne dejavnosti po resničnih interesih

Oba sta iz brigade Jože Gregorčič iz Škofje Loke, Ivan Kastelic na desni in Ivo Jakara ob njegovi rami. V drugi izmeni je brigada imela 43 brigadirjev. Ivan je bil na akciji le sedem dni, in sicer kot član centra MDA v okviru občinske ZSMS Škofja Loka. Težave ima z vključevanjem v akcije, ker dela pri obrtniku. To je popolnoma drugače kot prej, ko si je še služil kruh v tovarni Alples. Tam ni bilo težav, ne, celo spoštovali so ocene iz brigade in jih upoštevali, če je šlo za napredovanje.

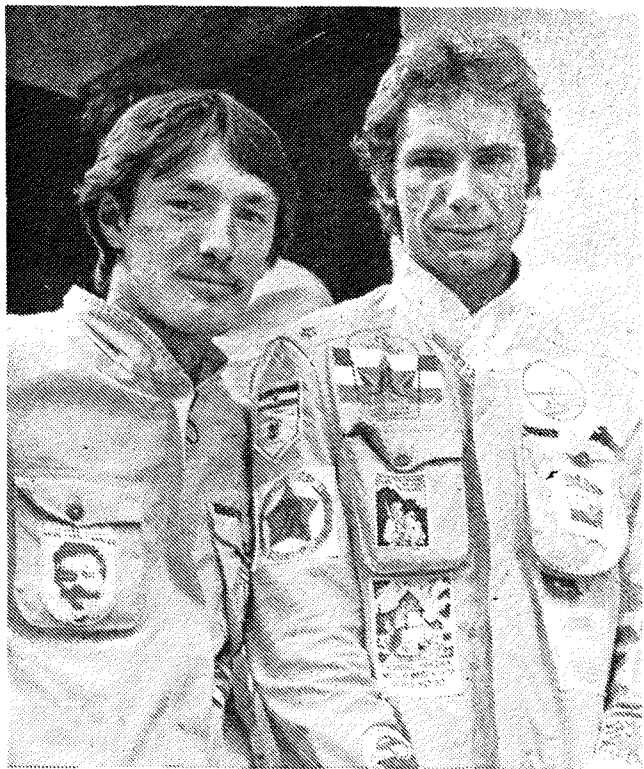
Ivan je začel spoznavati brigadirsko življenje leta 1977 na Goričkem. Potem so sledile: Kras 81, Posočje 82, Goričko 83.

»Lažje dojemaš akcije in vse, kar se na njih dogaja, če jih spremljaš zaporedoma,« pravi. »Takšno spremljanje pomaga centru MDA pri usmerjanju brigade na to ali ono akcijo, med te ali one ljudi. Če primerjam, kaj vse sem doslej že doživel, lahko rečem, da so razločki. Na primer glede discipline - slabše je kot lani. Bolje pa je na po-

dročju interesnih dejavnosti, več jih je in bolj zanimiva je ponudba: od radioamaterstva do jamarstva in računalništva. Najpomembnejše pa

je, da so interesne dejavnosti res organizirane po predlogih brigadirjev, in zato niso v vseh izmenah enake.«

Živa Drole

Po ceveh bo kmalu stekla voda

Komandant akcije vseh treh izmen Zvone Butala je imel okoli sklepne slovesnosti kup tekanja in skakanja. Pa smo ga le ujeti za nekaj minut in za nekaj stavkov o splošni oceni akcije, ki jo lahko na hitro naredi nekdo, ki je spremljal vse tri izmene. »Finančno smo končali pozitivno,« pravi, »lahko smo zadovoljni z delom na trasi, saj je povprečna norma vseh treh izmen kar 135-odstotna. V pomoč nam je bilo to, da so bila delovišča dobro pripravljena. Tako je v Drašičih ostalo še 400 metrov nedokončanega vodovoda. To bo za svojo nalogo sprejela krajevna skupnost, oziroma se bo občina dogovorila z garnizonom v Črnomlju, da priskočijo na pomoč. V Dobravah pa je vse dokonča-

no. Le še priključki do posameznih hiš manjkajo in voda bo stekla po ceveh. Kako so nas ljudje sprejeli? Večinoma dobro. V KS Dobravice celo zelo dobro, saj so nam nosili na traso jedačo in pijačo, popoldne pa so sami minirali. Tako je bilo v prvi izmeni. V drugi izmeni smo

šli v Drašiče. Tudi tam je bilo sodelovanje še na trdni nogi. V tretji izmeni pa je to nekoliko zamrlo. V Brašljevicah namreč, tam so vodo že imeli, in zgodilo se je, da pri neki hiši niso pustili brigadirjem, da bi pri njih zastoj pili vodo. Vendar smo tudi to razrešili s pomočjo SZDL Oze-ljan.«

Pravzaprav ironija! Tisti, ki so kopali vodovod in si nabirali žulje zato, da bi voda stekla, naj bi poslušali očitke, da jo kradejo in naj bi jo plačevali.

Kako je bilo z disciplino? V štabu so se trudili, da ne bi bila preveč vojaška. Žal pa so nekateri brigadirji to napačno izrabili. To med tistimi, ki opazujejo od daleč, meče slabo luč tudi na vse dobro med brigadirji.

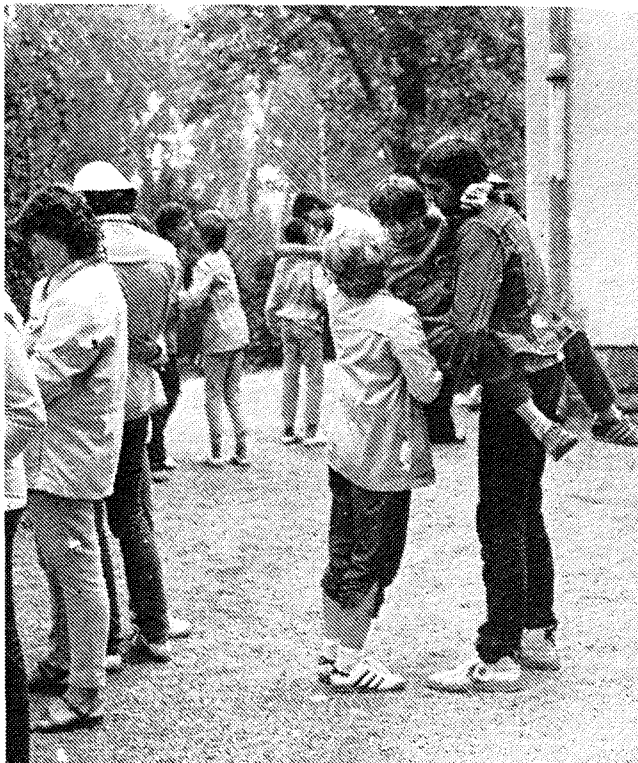
Med brigadirji tudi pionirji

Spoznali smo tudi pionirsko brigado. Iz Zasavja so prišli. Brigada Rdeči revirji. Pa tako žalostni so videti. »Zato, ker odhajamo,« so preprosto pojasnili Gordana Grčar, Jolanda Hauptman in Robert Haralovič, vsi trije iz

Trbovelj. »Z mladinci smo se kar hitro spoprijateljili. Nič nas niso podcenjevali-pionirjev. Večinoma smo zasipavali jarke. Delovišče je bilo osemnajst kilometrov oddaljeno od naselja. Zato je bilo treba že zgodaj vstajati,

ob petih zjutraj. V začetku je bilo kar malo težko, pa se privadiš. Hrano smo nosili s seboj, ker je bilo predaleč, da bi se na kosilo vračali v naselje. Zadovoljili smo se s konzervami. Sicer pa smo imeli v naselju dobro kuhano hrano. Najbolj nas je prizadelo, ko nam pri neki hiši niso dovolili piti vode in so zahtevali, naj jo plačamo.«

Tudi oprani so prišli z delovišča, pa to ni zlomilo dobrega razpoloženja. Če so bili utrujeni, so popoldne zasipali, če ne, so se lotili te ali one dejavnosti; Gordana in Jolanda nogometa, Robert je pisal za bilten. Najlepše pa pravijo, da je bilo, ko so šli v Črnomelj v disco in v kino, v tovarno Beti v Metliki, na Bazo 20 in v Župančičevo Vinico.

CMOK-CMOK, tudi to je brigadirski pozdrav. Najbolj pristrčno so se brigadirji poslavljali od najmlajših. Med njimi je bil devetletni Franci Šante iz Dola pri Hrastniku, ki nam je ponosno povedal, da so mu zaupali tudi kramp. In še to je dodal, da on ni bil najmlajši, pač pa je bila Dunja Lesnik iz Zagorja še dve leti mlajša od njega.

Polenta in golaž - zadnje letošnje brigadirsko kosilo v Lokvah pri Črnomlju ob sklepu akcije MDA Bela krajina

Slovesno v Mozirju

Pred štiridesetimi leti so enote 4. operativne cone osvobodile Gornjo Savinjsko dolino. Z uničenjem sovražnikove postojanke v Mozirju 11. septembra 1944 je dolina svobodno zaživela. Središče vojaške, oblastvene in politične dejavnosti je tedaj postal Gornji grad.

V spomin na ta dogodek praznujejo delovni ljudje in občani Mozirja občinski praznik. Danes bodo v Mozirju odkrili spominska obeležja v spomin in zahvalo partizanskim kmetijam Gornje Savinjske doline. Namenu pa bodo izročili tudi posodobljene proizvodne hale tozda Kemija

v Ljubiji. V petek, 7. septembra, pa se bodo v Gornjem gradu zbrali aktivisti OF in odprli spominski kotiček Zidanškovi brigadi. Odkrili bodo tudi spominsko obeležje na nekdanjem Sokolskem domu. Naslednji dan bo v Mozirju slavnostna seja skupščine občine in ljudsko zborovanje v počastitev osvoboditve in tovariško srečanje borcev.

V torek, 11. septembra, bodo v osnovni šoli v Ljubnem odprli spominski kotiček 6. SNOUB Slavka Šlandra in jo poimenovali po tej enoti.

Pred tednom upokojencev

Občinska zveza društev upokojencev Ljubljana Šiška bo tudi letos pripravila tedne upokojencev, že osmi po vrsti, trajal pa bo od 15. do 22. septembra. Pokrovitelj te prireditve je občinski svet ZSS Ljubljana Šiška.

Prvi dan tedna upokojencev bodo odprli tri razstave, ki jih z veliko nestrpnostjo pričakujejo upokojenke, saj bodo na njih pokazale svoje ročne izdelke. V okviru te prireditve bodo odšli upokojenci na izlet

na Gorenjsko. Tam si bodo v žirovnici ogledali živinorejski bal in nekatere kraje z naravnimi in kulturnimi znamenitostmi. V ponedeljek, 17. septembra, bodo obiskali bolne in onemogle tovariše.

Naslednji dan pa se bodo v Gaju pri OŠ Ivan Novak-Očka zbrali na množični prireditvi. Športniki se bodo pomerili v balinanju, šahu in streljanju, kegljači pa bodo tekmovali v Medvodah. Pričujejo, da se bo zbralo več ko štiristo udele-

žencev, saj bodo tekmovali tudi v vlečenju vrvi, teku na 50 in sto metrov. Po športnem delu pa bo tovariško srečanje. Sreda bo namenjena športni rekreaciji vseh upokojencev. Tako kot vsako leto si bodo šišenski upokojenci ogledali operno predstavo. Predzadnji dan tedna bo v Domu starejših občanov v Dravljah okrogla miza o problemih upokojencev. Okrogle mize se bodo udeležili tudi predstavniki družbenopolitičnih organizacij. Zadnji dan tedna upokojencev pa bodo odšli na množični izlet na Šmarno goro.

Vinko Bavcon

Zmagovalec Albe Tumbas

Albe Tumbas s konjem Auro iz Subotice je zmagovalec letošnje konjeniške prireditve za memorial maršala Tita. Po dirki se nam je na kratko predstavil:

»Že 25 let se ukvarjam s konjeniškim športom. V teh letih

sem si pridobil precej izkušenj. Današnja dirka je bila zelo dobro organizirana. Ta pokal mi je dragocen in še naprej spodbuda, da se konjeniškega športa še ne bom odpovedal!«

Najboljši kasač iz Slovenije je Alojz Slavič, ki je o konjeniškem športu povedal tudi to: »Konjeniški šport v Sloveniji dokaj dobro napreduje v številu konj, na žalost pa nam primanjkuje tako kvalitetnih dirk, kakršna je bila ta na Brdu. Imamo mlade tekmoval-

ce, ki se trudijo in zadnje čase dosegajo pomembne rezultate v jugoslovanskem merilu. Možnosti za trening so se precej izboljšale, ker imamo kvalitetne hipodrome. Primanjkuje pa nam vsaj dva kvalitetna zrebca za pripust in naraščaj mladih konj!«

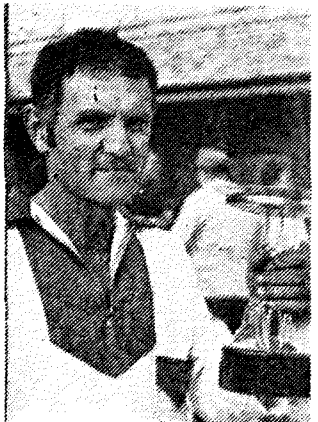
Konjeniška prireditev na Brdu pri Kranju je res uspeh. K temu pa so v veliki meri pripomogli tudi gledalci. Take uspehe si prav gotovo še želimo.

Jože Čurin

Pismo brez odgovora

Občinski odbor ZZB NOV Jesenice je 10. julija 1984 poslal Državni založbi Slovenije pismo, v katerem sprašuje, če gre v knjigi, ki jo je izdala ta založba, pod naslovom Muževna steblika, za poezijo domobranskega pesnika Franceta Balantiča.

Jesenjski borci v svojem pismu prosijo, naj jim založba pojasni motive za izdajo tega dela, in če se je poprej o tem posvetovala z republiškim odborom ZZB NOV Slovenije. O tej knjigi je obširneje razpravljala OO ZZB NOV Jesenice že 26. junija letos, vendar še do danes (4. septembra 1984) ni prejel odgovora Državne založbe Slovenije.

Albe Tumbas

Štirideset let požiga Planice

Koordinacijski odbor za ohranjanje revolucionarnih izročil pri KK SZDL Fram in KO ZZB NOV Fram sta dala pobudo, da bi se ob letošnjem krajevnem prazniku Frama spomnili dogodkov iz leta 1944. Osrednja slovesnost bo 22. septembra v Planici.

Krajani Frama praznujejo svoj praznik 24. septembra. Ta dan so si izbrali v spomin na jesenske dni leta 1944, ko je okupator storil okrutne zločine, da bi preprečil nadaljnji razvoj narodnoosvobodilnega gibanja na tem območju. Poleti leta 1944 so namreč borci Bračičeve brigade uničili okupatorjevo postojanko v Framu. S tem je bila dana možnost hitremu razmahu narodnoosvobodilnega gibanja na tem območju. Še istega leta so bile na Planici ustanovljene: kurirska postaja TV S 13, vojaška kurirska postaja 1/2, obveščevalni center Pohorje ter okrajni ljudski odbor Osvobodilne Fronte s svojimi političnimi organi. Zarodki teh enot so na tem območju delovali že pred letom 1944. Takšen razvoj narodnoosvobodil-

nega gibanja nikakor ni bil po volji okupatorju. Skušal je zatreti vse oblike boja v neposredni bližini. Jeseni leta 1944 se je začela očistiševalna akcija. Ker borci ni mogli ujeti, se je znesel nad prebivalstvom, ki je bilo v tem boju pomemben zaveznik partizanov. Druga za drugo so to jesen zagorele pohorske domačije. Ognjeni zubli so povzročili veliko gorja, toda v ljudeh so še bolj utrdili uporniški duh. Na območju framskega Pohorja po tej akciji narodnoosvobodilno gibanje ni zamrlo, kot je želel okupator, ampak se je še bolj razširilo. Ljudje so pomagali borcem, jim dajali hrano in zavetje, tukaj so se zbirali in odhajali v različne partizanske enote.

Da bi spomin na te herojske dni ohranile tudi mlaj-

še generacije, bodo ob letošnjem krajevnem prazniku v Framu na zgradbi bivše osnovne šole odkrili ploščo enotam, ki so bile tu ustanovljene v letu 1944. Osnutek za spominsko obeležje je izdelal dipl. inž. arhitekt Nemanja Lazarevič, besedilo na spominsko ploščo pa je napisal profesor Janko Čar.

Obeležje bodo odkrili na proslavi, ki bo v soboto, 22. septembra, slovesnosti pa se bodo poleg občanov udeležili tudi pripadniki enot, ki so v letu 1944 delovale na tem območju.

Odbor za pripravo proslave nima popolnih spisov kurirjev, obveščevalcev ter aktivistov Osvobodilne fronte, ki so v tem času delovali na območju framskega Pohorja. Zato tudi po tej poti vabi vse, ki ne bodo prejeli posebnega vabila, da se v soboto, 22. septembra, udeležijo slovesnosti na Planici.

Srečko Trglec

Spominska plošča na Požegovi domačiji

Sestnajstega septembra letos ob 10. uri bodo na Požegovi domačiji v Doliču odkrili spominsko ploščo padlim borcem za uspešen preboj Štirinajste divizije 18. februarja 1944. Takrat so v spopadu z večkrat močnejšim sovražnikom padli borci drugega bataljona Šerčerjeve in tretjega bataljona Tomšičeve brigade. Padli so: Maks Palič-Kocelj, politični komisar bataljona, Jože Furlan-Bogdan, Vinko Košir in Vinko Volavšek-Albin, komandirji čet, Andrej Petrc-Jaka, politični komisar čete, Tatjana Zgonc, bolničarka, Nikola Jelisavec, desetar, Ludvik Čotič-Ciril, Mitja Mervič, Valentin Savli in še dva neznana borca.

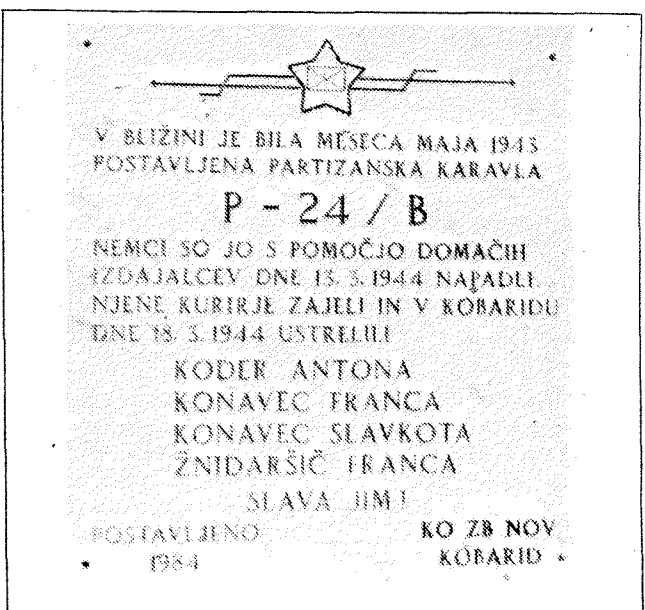
Organizatorja spominskega odkritja sta občinski odbor ZZB NOV Slovenj Gradec in krajevna borčevska organizacija Dolič. Spominske slavnosti naj bi se udeležili ne le preživeli borci te proslavljene enote, temveč tudi drugi borci, aktivisti, pohodniki, taborniki, zlasti pa svojci padlih in drugi.

Drago Miklavec

Spomini sredi Matajurja

Sredi Matajurja nad vasjo Svino pri Kobaridu je bilo v nedeljo, 2. septembra 1984, zopet slišati pesem, pogovor borcev, zbrala se je mladina. Čez 80 ljudi je bilo pri odkritju spominske plošče partizanski karavli P-24/B in njenim kurirjem, ki jo je postavila KO ZZB NOV Kobarid.

Kurirska postaja P-24/B je bila samo člen v verigi kurirskih zvez, ki so delovale na najbolj zahodnem predelu naše domovine. skrita je bila v grapi sredi gozdov Matajurja. S poročili za

enote so na območje kobariškega predela kurirji prenašali tudi časopise in drugo literaturo. Poti in zveze kurirjev so vodile proti Robiču na eni in Livškim Ravnam po drugi strani.

Karavla P-24/B je bila ustanovljena konec maja 1943. Po razpadu Italije v času Kobariške republike ni bilo potreb po njenem delovanju. V januarju 1944, ko so območje Kobariške republike zasedli Nemci, je ponovno začela delovati in je delovala vse do konca vojne. Trinajstega marca 1944 so jo s pomočjo domačih izdajalcev napadli Nemci, zaprli njene kurirje, razen enega, ter jih po zverinskem mučenju 18. marca ustrelili pri pokopališču v Kobaridu.

Ploščo so v varstvo prevzeli kobariški lovci, ki bodo skrbeli zanjo. Spominsko obeležje nam prikazuje le delček tistega, kar je Matajur skrival med NOB v svojih gozdovih.

Vojko Hobič

Zaprisega nove generacije vojakov

V vojašnici v Ilirski Bistrici je bilo minulo nedeljo slovesno. Že od zgodnjega jutra so koračnice in partizanske pesmi napovedovale slovesen dan. Vhod v vojašnico je bil okrašen s cvetjem in zelenjem. Ponosno so prihajali starši in sorodniki mladih vojakov, ki so ta dan dali slovesno zaobljubo.

Točno ob napovedani uri je prikorakal na slavnostni prostor vod vojakov in pri nesel zastavo enote. O bojni

poti partizanske enote, katere izročilo nadaljujejo vojaki iz Ilirske Bistrice, je govoril Gojko Vujinović, slavljence pa so pozdravili tudi predstavniki mladine in družbenopolitičnih organizacij.

Po slovesni zaobljubi so si starši, sorodniki in prijatelji vojakov ogledali prostore, kjer vojakovi živijo in delajo ter se zadržali v prijateljskem pogovoru s starešinami.

P. Nikolič

Popravek

V prejšnji številki TV-15 Naš tovariš je v članku »Uspel maraton 2. grupe odredov« napaka. Borci kolesarji so namreč položili venec k spomeniku na kraju, kjer je pred leti tragično umrl Peter Stante-Skala.

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 - Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji - uredniki: ŽIVA DROLE - TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ - notranja politika; MILENKO STRAŠEK - reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ - naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 - Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana - Letna naročnina 500 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din - Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 - TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 - Rokopisov in fotografij ne vračamo - Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov - Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Razprodaje

Končno smo to ploščo obrabili, da vendar več ne tarnamo, češ, razprodali smo naše morje, sonce, rajsko lepoto itd. - vse dajemo napol zastoj, ne znamo ceniti, kar imamo in česar nima nihče drug, nimamo pa samozvesti, nepodjetne nerode smo... Ni znano, kdo je odkril to plat naše čudne narave, kdo je dognal, da smo nekakšni trgovci za razprodaje - samo za razprodaje. Le tedaj smo uspešni, ko kaj razprodajamo. Morda tudi to ne drži kot pribito, kot menijo tisti med nami, ki so letos res hoteli razprodati vse, kar pač premorimo, mi, berači, večne reve, ki bi potrebovali več boljših trgov kot pa samopostrežnic. Radi bi pač kreditirali sami sebi vsaj nekaj dni počitnic na morju. Znano je namreč, da je to naša sveta dolžnost, da »gremo na morje«, saj bi se sicer podrl svet. Nihče bi ne mogel razumeti, kako je mogoče, če bi ne izpolnili te svoje dolžnosti: ali smo ali nismo? Kdo bi nam smel vzeti to pravico? Kdo nam sme kaj očitati, odžirati, nam zavidati? O tem ne dovoljujemo nobene razprave! Kdo sme vtikati nos v te naše osebne zadeve, človeške pravice? Če smo že kaj razprodajali, nismo vendar nič ukradenega - vse to, kar smo imeli, od televizorjev, pralnikov, kožuhov in avtomobilov je bilo krvavo zaslužno. Desetletja smo si odtrgovali od ust...

Res, tu se vsaka razprava konča o naših maiomeščanskih in drugih pravicah, le to je treba ponoviti, kar letos tolikokrat javno trobijo: letos ni na morju domačih gostov. Tako malo jih je, da je tudi to že rekord. Saj veste, da je treba vselej, ko omenjamo turizem, omeniti tudi kakšen rekord. Tako je bilo pač tudi letos: najprej napovedani rekordi, češ da ni bilo še nikoli toliko nenapovedanih tujih gostov, potem pa, kakor pač sledi navadno: nikoli še ni bilo toliko manj gostov, kakor jih je bilo nenapovedanih. Treba bo torej nemudoma nekaj ukreniti. Če se ne bomo spomnili nič drugega, bomo razpisali spet veliko razprodajo: velika, nezaslišana pocenitev gostinskih in turističnih storitev. Sicer pa to vemo napamet. Torej tudi o tem nobene razprave!

Razprodaj pa je seveda še dolga vrsta; včasih se celo zdi, da je kar vse na razprodaji, da je to je pač ničvredno, plesnivo blago iz skladišč Marije Terezije. Toda, ko bi kdo prodajal vsaj stare škarpete iz časov Bat'e! Privlekli pa so na dan »ideje«, s kakršnimi so nas, proletarce, pred vojno strašili najbolj črni fašisti do rjavih nacistov in najbolj belih kapitalistov. Sveta preproščina! Mislijo, da smo pozabili, kakšne vojne najve širi ta šara in da si v sedanjih naših demokratičnih časih ne bomo zatiskali nosov! Torej tudi razprodaja »ideologij« in spet križarske vojne, kakor da se bliža novo tisočletje križarskih vonj proti ljudski pameti in proti ljudem, ki smo, kakor kaže, res postali po osvobodilni vojni prepolovljeni pohlevni. Toda naj se ne motijo: Nič ne bomo kupili! Sami, razprodajalci, pa se naj po mili volji ponujajo po pisanem, nič kaj dišečem svetu, če se že ne morejo razprodati, kakor so se v tej sezoni razprodajali žogobrcari.

efes